

**OCJENA POLITIČKIH RAZLIČITOSTI U MEDIJSKOM
IZVJEŠTAVANJU TOKOM OPŠTIH IZBORA 2014. U BOSNI I
HERCEGOVINI**

Završni izvještaj

**Autori:
dr. Lejla Turčilo, dr. Radenko Udovičić, Rast'o Kužel**

Sarajevo, 16.2.2015.

“Informacije koje prenose masovni mediji su od suštinske važnosti za opredjeljenje birača na glasačkom mjestu. Prema tome, odgovarajući medijski tretman svih političkih stranaka i kandidata kao i prikaz svih relevantnih informacija vezanih za opredjeljenje birača su od suštinske važnosti za ostvarivanje demokratskih izbora. Monitoring medijskog sadržaja, kada se radi na nepristrasan, stručan i metodološki ispravan način, omogućuje da se ustanovi da li ovaj ključni aspekt izbornog procesa doprinosi ili narušava demokratsku prirodu izbora. Medijski monitoring može da izmjeri veličinu medijskog prostora dodijeljenog izbornim subjektima, postojanje pristrasnosti, ravnopravnost medijske dostupnosti izbornim kandidatima i mjerodavnost informacija prenijetih građanima kroz vijesti, direktna politička obraćanja, javni informativni program i priloge iz oblasti edukacije birača. Kroz monitoring, nepravilnosti u ponašanju medija moguće je identifikovati na vrijeme, te primijeniti korektivne radnje. Zloupotrebu masovnih medija u cilju uticanja na opredjeljenje birača moguće je dokumentovati, te prema tome, omogućiti stanovništvu i međunarodnoj zajednici da objektivno ocijene pravu prirodu izbornog procesa.”¹

Robert Norris, Patrick Merloe

---

¹ Media Monitoring to Promote Democratic Elections: An NDI Handbook for Citizens, Organizations Hardcover – Jul 2002 by Robert Norris and Patrick Merloe

SADRŽAJ

1. Sažetak	4
2. Pregled projekta	6
3. Metodologija	8
4. Pravni okvir	10
1. Kvantitativna i kvalitativna analiza	12
2. Zaključak	38
3. Preporuke	39
4. O autorima	42

1.Sažetak

Media Plan Institut je vršio sistematski monitoring medijskog izvještavanja o opštim izborima 2014. godine, kao i izvještavanja u postizbornom periodu. Projekat je podržan od strane međunarodnih donatora s ciljem da prikaže profesionalnu, sveobuhvatnu i objektivnu procjenu političkog diverziteta, tačnosti i balansa u izvještavanju devet televizijskih kanala, tri radio stanice, šest novina, i četiri internetska medija.

Glavni cilj ovog projekta je bio da se javnost informiše o ponašanju medija tokom predizborne kampanje i u vremenu poslije izbora, da se pokrene rasprava o objektivnosti i kvalitetu medijskog izvještavanja, te da se promoviše izvještavanje u skladu sa međunarodnim standardima i najboljim praksama u vezi sa slobodom izražavanja i nezavisnošću medija.

Metodologiju za medijski monitoring je razvila Slovačka organizacija MEMO 98, koja je tokom posljednjih 15 godina, implementirala slične projekte u nekih 48 zemalja. Sadrži kvalitativnu analizu izvještavanja, koja se fokusirala na količinu vremena koja je dodijeljivana svakom subjektu, kao i na ton izvještavanja kroz koji su relevantni politički subjekti bili prikazivani (pozitivan, neutralan i negativan). Kvalitativna analiza se bavila ocjenom rada medija u odnosu na specifične principe i norme, kao što su etički i profesionalni standardi, koje je teško iskazati kvantitativno.

Slijede najvažniji nalazi:

- **Cjelokupni mediji su prikazali veliki broj mišljenja, posebno u vidu TV debata i specijalnih izbornih programa, na osnovu čega je glasačima omogućeno da budu bolje informisani o svojim kandidatima pred izbore. Međutim, glasači su mogli steći objektivnu sliku o kampanji samo ukoliko su pratili nekoliko vrsta medija.**
- **Uprkos raznolikom medijskom okruženju većina medija je bila podijeljena duž političkih, etničkih i teritorijalnih linija, te i dalje ostaje pod snažnim uticajem od strane svojih vlasnika i političkih sponzora. U slučaju izvještavanja o izborima, ovo se odnosilo na činjenicu da je određen broj medija bio pod nekom vrstom uticaja od strane kandidata ili političkih stranaka.**
- **Redovne TV debate i dijaloške emisije omogućile su kandidatima da prenesu svoje poruke glasačima, a glasačima da formiraju svoje mišljenje o kandidatima. Međutim, rigidni format većine debatnih emisija, dodatno otežan činjenicom da neki od nosilaca vlasti nisu htjeli da učestvuju u debatama, rezultirao je sveopštim odsustvom istinske debate o nekim suštinskim pitanjima.**
- **Postojao je opšti nedostatak temeljitog i analitičkog izvještavanja koji bi mogao pomoći glasačima da bolje ocijene kvalitete i programe izbornih kandidata.**
- **Dosljedno tumačenje zakonskih odredbi od strane emitera ograničilo je izvještavanje o kampanji u terminu vijesti, jer su emiteri bili nevoljni da pruže informativniji medijski sadržaj. Nemogućnost RAK-a da razriješi pristigle žalbe u slučajevima povlaštenog tretmana pojedinih političkih subjekata od strane pojedinih medija tokom perioda izborne kampanje rezultirala je neefikasnim pravnim rješenjima.**
- **Većina posmatranih radio i TV medija su izvještavali o svakodnevnim dešavanjima vezanim za izbornu kampanju u okviru posebnih izbornih programa, koji su, međutim, imali manju gledanost u odnosu na program vijesti.**

- Sadržaj vijesti je bio usmjeren na izvještavanje o aktivnostima vlade i državnih zvaničnika, od kojih su mnogi bili kandidati na izborima. Ovo im je pružilo prednost u odnosu na njihove protivkandidate koji nisu dobili takvu medijsku podršku u programu vijesti.
- Kritička i nezavisna mišljenja o radu vlasti su često izostavljena prilikom izvještavanja u vijestima.
- Kod pojedinih posmatranih medija primijećene su otvorene simpatije prema određenim političkim strankama i koalicijama.
- Novine su pružile veliki broj mišljenja, često iskazujući pristrasnost, na štetu ili u korist pojedinih političkih opcija. Pojavljivanje kandidata u pojedinim člancima nije bilo zasnovano na kriteriju interesa javnosti, već na osnovu nekih drugih faktora.
- Posmatrani internet mediji su pružili glasačima veliki broj različitih političkih mišljenja i, uopšteno gledano, imali informativniji sadržaj o kampanji u usporedbi sa drugim vrstama posmatranih medija.
- Postizborno izvještavanje je bilo okarakterisano intenzivnim izvještavanjem o rezultatima izbora, uključujući analize i predviđanja o mogućim koalicijama i formiranju vlade na svim nivoima.
- Za razliku od predizbornog perioda kada je izvještavanje o političkim strankama u dnevniku bilo ograničeno, u postizbornom periodu svi praćeni mediji su počeli da intenzivno izvještavaju o političkim strankama u terminu dnevnika.
- Postizborni monitoring je potvrdio da problemi identifikovani kod medija u predizbornom periodu nisu bili rezultat kratkotrajnih nepravilnosti, već su odlikavali istinske trendove u izvještavanju bh. medija. Ovo se naročito odnosi na problem koji se tiče činjenice da interesi vlasnika, a ne interesi gledalaca i čitalaca, određuju uređivačku politiku medija.
- Iako su nakon izbora mediji krenuli da intenzivnije izvještavaju o političkim strankama u programu vijesti, nastavili su da, sa manjom ili većom otvorenošću, pokazuju naklonost prema pojedinim političarima i/ili strankama. Uzevši navedeno u obzir, neophodne su pojedine reforme, kako bi mediji svojoj publici pružili veći diverzitet u izvještavanju o političkim stavovima i mišljenjima.

Preporuke sadržane u ovom izvještaju služe da se osnaži medijsko izvještavanje o izborima u BiH, te da se podrže naponi u cilju potpunog pridržavanja međunarodnih standarda i drugih obaveza u vezi sa demokratskim izborima.

2. Pregled projekta

Media plan institut, nezavisna, neprofitna organizacija posvećena promociji slobode i demokratije, vršila je sistematski monitoring medijskog izvještavanja u periodu oktobarskih opštih izbora kao i razvoj događaja u postizbornom periodu.² Projekat su podržali Agencija SAD-a za međunarodni razvoj (USAID), Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, Ambasada Kraljevine Norveške, Nacionalna fondacija za demokratiju (NED) i Evropska unija.

Cilj monitoringa je bio da se izvrši profesionalna, sveobuhvatna i objektivna procjena političkog diverziteta, tačnosti i balansa u izvještavanju devet televizijskih kanala, tri radio stanice, šest novina i četiri onlajn medija.³ Metodologiju je razvio MEMO 98, koji je slične projekte implementirao u 48 zemalja u posljednjih 15 godina.⁴ S obzirom na sveobuhvatan i sadržajno orijentisan pristup, metodologija je posebno razvijena kako bi pružila temeljit uvid u pluralizam i diverzitet medijskog izvještavanja, uključujući izvještavanje o pojedinim subjektima i temama. Rezultat monitoringa nije samo set podataka, već detaljna analiza i evaluacija trenutnog nivoa političkih različitosti u medijskom izvještavanju, sagledanog u odgovarajućem kontekstu, uključujući konkretna poređenja i analize.

Medijski monitoring je u sebi sadržavao kvantitativnu analizu izvještavanja, koja se fokusirala na to koliko je vremena dodijeljeno svakom od subjekata, kao i u kakvom tonu su politički subjekti prikazivani: pozitivnom, neutralnom i negativnom. Kvalitativnom analizom se ocjenjivao rad medija u odnosu na određene principe ili standarde, kao što su etički ili profesionalni standardi, koji se teško mogu izraziti u kvantitativnom smislu. Monitori su izvještavali o lažima, izvrtanju istine, nebalansiranom izvještavanju, nepravednosti, netačnosti, pristrasnosti i svemu ostalom što je bilo važno za iznošenje slike o kvalitetu izvještavanja. Ovi podaci su sakupljeni odvojeno i integrirani su u sastav komentara i zaključaka narativnih izvještaja.

Glavni cilj projekta je bio da se javnosti predoče informacije o ponašanju medija tokom predizbornog i postizbornog perioda, i da se započne rasprava o objektivnosti i kvalitetu medijskog izvještavanja, te da se radi na promociji pridržavanja međunarodnih standarda i najboljih praksi u vezi sa slobodom izražavanja i nezavisnošću medija.

Na osnovu kriterija kao što su vlasništvo, način izvještavanja, uticaj te geografska lokacija, sljedeći mediji su uključeni u monitoring:

Table 1: Media monitored

Medij	Tip vlasništva	Posmatrani programski sadržaj	Sjedište
BHT1	Javno	Dnevnik (19:00) i debatni programi	Sarajevo
FTV	Javno	Dnevnik (19:30) i debatni programi	Sarajevo
RTRS	Javno	Dnevnik (19:30) i debatni programi	Banjaluka
NTV Hayat	Privatno	Vijesti u 7 (19:00)	Sarajevo

² Monitoring je implementiran od 1. septembra do 31. oktobra.

³ Televizije: BHT1, FTV, RTRS, NTV Hayat, OBN, TV Pink BiH, TV BN, TV1, i ATV
Radio: BH Radio, Radio FBiH, Radio RS
Novine: Dnevni list, Glas Srpske, Nezavisne novine, Oslobođenje, Večernji list i Dnevni avaz
Internet portali: Frontal, Klix, Radio Sarajevo, Bljesak

⁴ www.memo98.sk

OBN	Privatno	OBN Info (18:50)	Sarajevo
TV Pink BiH	Privatno	Info top (18:00)	Sarajevo
TVBN	Privatno	Dnevnik (19:30)	Bijeljina
TV1	Privatno	Dnevnik (19:00) i debatni programi	Sarajevo
ATV	Privatno	Vijesti (19:00) i debatni programi	Banja Luka
BH radio	Javno	Dnevnik (15:00)	Sarajevo
Radio FBiH	Javno	Vijesti u 5 (17:00)	Sarajevo
Radio RS	Javno	Dnevnik (16:00)	Banja Luka
Dnevni list	Privatno	Kompletan novinarski sadržaj novine	Mostar
Glas Srpske	Privatno	Kompletan novinarski sadržaj novine	Banja Luka
Nezavisne novine	Privatno	Kompletan novinarski sadržaj novine	Banja Luka
Oslobođenje	Privatno	Kompletan novinarski sadržaj novine	Sarajevo
Večernji list	Privatno	Kompletan novinarski sadržaj novine	Mostar
Dnevni avaz	Privatno	Kompletan novinarski sadržaj novine	Sarajevo
Frontal	Privatno	Kompletan informativni sadržaj portala	Banja Luka
Klix	Privatno	Kompletan informativni sadržaj portala	Sarajevo
Radio Sarajevo	Privatno	Kompletan informativni sadržaj portala	Sarajevo
Bljesak	Privatno	Kompletan informativni sadržaj portala	Mostar

Tim monitora⁵ je pratio izvještavanje medija o političkoj sceni u Bosni i Hercegovini kako bi:

- ocijenio da li svi politički subjekti imaju pravedan pristup medijima;
- pružio medijima, političkim subjektima, regulatornim tijelima, građanima i međunarodnoj zajednici podatke, kako bi ocijenili objektivnost bh. medija;
- podigao javnu svijest i ohrabrio novinare, urednike i vlasnike medija da prate standarde balansirano izvještavanja;
- podstakao građane da bolje razumiju ulogu medija.

Pored toga, projektom se htjelo:

- ojačati kapacitet civilnih i akademskih zajednica da provode napredna istraživanja u oblasti medija;
- stvoriti javni pritisak na novinare, urednike i vlasnike medija da pružaju informacije koje su tačnije, fer i nepristrasne.

Kako bi postigao ove ciljeve, Media plan je izvršio ocjenu medijskog izvještavanja u odnosu na medijsko zakonodavstvo i međunarodne profesionalne standarde i principe novinarske etike, koji obuhvataju:

- Slobodu izražavanja
- Slobodu informisanja
- Tačnost i transparentnost
- Balans
- Nepristrasnost.

⁵ MA Miloš Malović, Tatjana Mrđa-Udovičić, Lamija Bulgurdžić, Senka Imamović, Amela Kapetanović, Sanja Stakić, Ena Redžić, Anida Begović, Selma Šehanović

3. Metodologija

Metodologija medijskog monitoringa uključuje i kvalitativnu i kvantitativnu analizu, a zasnovana je na metodologiji koju je razvio MEMO 98, implementiranoj u 48 zemalja.

Kvantitativna analiza

Kvantitativni dio monitoringa⁶ se sastojao od analize sadržaja reprezentativnog uzorka medija u BiH. Tim monitora je mjerio ukupno vrijeme posvećeno odabranim subjektima.

Subjekti monitoringa:

- Hrvatski član Predsjedništva BiH
- Srpski član Predsjedništva BiH
- Bošnjački član Predsjedništva BiH
- Predsjednik Federacije BiH (Hrvat)
- Potpredsjednik FBiH (Bošnjak)
- Potpredsjednik FBiH (Srbin)
- Predsjednik Republike Srpske
- Potpredsjednik Republike Srpske (iz reda hrvatskog naroda)
- Potpredsjednik Republike Srpske (iz reda bošnjačkog naroda)
- Vijeće ministara BiH
- Vlada Federacije BiH
- Vlada Republike Srpske
- Političke stranke (sve stranke registrovane za izbore).⁷

---

⁶ Grafički prikazi rezultata medijskog monitoringa su u posebnim dokumentima.

⁷ **HNS**, Hrvatska demokratska zajednica, Hrvatska seljačka stranka, Hrvatska kršćansko-demokratska unija BiH, Hrvatska stranka prava Ante Starčevića, Hrvatska stranka prava Herceg-Bosne, **Borci za novu politiku**, Savez za novu politiku, Stranka socijalne sigurnosti srpskih boraca, **Koalicija Domovina**, Stranka demokratske akcije, Stranka za Bosnu i Hercegovinu, Savez za bolju budućnost - Fahrudin Radončić, Hrvatska stranka prava, Prva stranka, Stranka dijaspore BiH, Stranka demokratske unije, **Savez za promjene**, Partija demokratskog progresa Republike Srpske, Srpska demokratska stranka, **Savez SNSD-DNS-SP**, Savez nezavisnih socijaldemokrata Milorad Dodik, Socijalistička partija, Demokratski narodni savez, **Snaga BiH**, Hrvatska stranka prava BiH, Demokratska stranka invalida BiH, **Zajedno za promjene**, Stranka pravde i povjerenja, Demokratska narodna zajednica, Socijaldemokratska unija, **Bosanska stranka**, **Bosansko podrinjska narodna stranka**, **Bosanskohercegovačka patriotska stranka** Sefer Halilović, **Demokratska fronta** Željko Komšić, **Demokratska narodna zajednica BiH**, **Demokratska stranka Srpske**, **Demokratski pokret Srpske**, **Hrvatska demokratska unija BiH**, **Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine 1990**, **Liberalnodemokratska stranka BiH**, **Narodna stranka radom za boljitak – Za boljitak**, **Naša stranka**, **Komunistička partija Bosne i Hercegovine**, **Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine**, **Socijaldemokratska unija**, **Liberalnodemokratska stranka**, **Stranka demokratske aktivnosti za evropsku BiH**, **Stranka penzionera/umirovljenika Bosne i Hercegovine**, **Stranka za narod Bosne i Hercegovine**, **Unija socijaldemokrata - unija za sve nas**, **Laburistička stranka BiH - Laburisti BiH**, **Novi pokret BiH**, **Stranka pravredne politike**, **Regionalni demokratski savez Tuzla**, **Hrvatski savez HKDU – HRAST**, **Srpska napredna stranka**, **Savez za promjene**, **Partija ekonomske i socijalne pravde**, **Složna narodna stranka**, **Narodni demokratski pokret**, **Seljačka stranka**, **Za pravdu i red - lista Nebojše Vukanovića**, **Snaga naroda**, **Srpska radikalna stranka RS**, **Srpska radikalna stranka Vojislav Šešelj**, **Savez mladih za promjene**, **Nezavisni demokratski savez**, **Nezavisna demokratska stranka**, **Nezavisna lista**, **Partija ujedinjenih penzionera Republike Srpske**, **Vizionarski demokratski savez**, **Savez za bolje Goražde**, **nezavisni kandidati**, **Nova hrvatska inicijativa**, **Stranka Nova Srpska**

Kako bi pratili TV i radio stanice, monitori su koristili štoperice da mjere stvarno „direktno/indirektno vrijeme obraćanja“ političkih subjekata. Monitori su takođe pojedinačno zabilježili svaku priliku u kojoj je subjekat spomenut indirektno (npr. spomenut od strane voditelja ili nekog drugog).

Kvalitativna analiza

Kvalitativna mjerenja su podijeljena u dvije kategorije:

1. Monitori su ocjenjivali ton u kojem su prikazivani relevantni subjekti, a koji je mogao biti pozitivan, neutralan ili negativan. Ton je sadržavao elemente novinarskog stava, ali i samog sadržaja vijesti, jer i to utiče na percepciju recipijenta medija. Ovi podaci su prikupljeni za sve priloge i grafički su predstavljeni kako bi se ilustrovala razlika u izvještavanju.
2. Važni dodatni komentari koji prikazuju balans, pravednost, tačnost, pravovremenost, transparentnost, činjeničnost ili pokušaj manipulacije. Ovi podaci su pružili više uvida od prostog pozitivnog i negativnog mjerenja. Ovi trendovi su sistemski dokumentovani kako bi pružili snažan dokaz o ponašanju medija.

Ocjenjivalo se ponašanje medija, a ne posmatranih subjekata. Pozitivan i negativan rejting se odnosi na to da li je gledaocu/čitaocu predočena pozitivna ili negativna impresija o subjektu ili temi. Monitori su, pored praćenja vremena, ocjenjivali sve subjekte kako bi pružili informaciju o tome kako je subjekat bio prikazivan od strane svakog posmatranog medija. Prema tome, evaluacijska ocjena je pridodata svim posmatranim subjektima kako bi se utvrdilo da li je subjekat prikazan u pozitivnom, negativnom ili neutralnom svjetlu.

Slijedi opis petostepene skale za evaluaciju:

Ocjene 1 i 2 znače da je posmatrani subjekat prikazan u veoma pozitivnom ili pozitivnom svjetlu; u oba slučaja izvještavanje je bilo povoljno.

Ocjena 3 je “neutralna ocjena”, data kad je izvještavanje bilo u osnovi činjenično, bez pozitivnih ili negativnih konotacija.

Ocjene 4 i 5 znače da je subjekat prikazan u negativnom ili veoma negativnom svjetlu. Takvo izvještavanje je sa sobom nosilo negativne konotacije, optužbe i jednostranu kritiku subjekta prikazanog u prilogu ili reportaži.

Za monitore je bilo važno da i pored stvarne evaluacije (ocjene) subjekta, razmotre i kontekst reportaže ili priloga.

U pogledu kvalitativne (na sadržaju zasnovane) analize, monitori su izvještavali o lažima, iskrivljenju istine, nebalansiranom izvještavanju, nepravednosti, netačnosti, pristrasnosti i svemu ostalom što je bilo važno za prikaz kvaliteta medijskog izvještavanja. O dobijenim podacima se izvještavalo odvojeno, ali su integrisani u komentare i zaključke narativnih izvještaja.

Kako bi se izbjegla subjektivnost u kvalitativnoj analizi, analiza monitora je podvrgavana čestim provjerama. Ukoliko bi postojala neusaglašenost u mišljenju u vezi evaluacije nekog priloga, evaluaciju bi radio cijeli tim monitora (ili vođa tima), prije nego što bi se donijela konačna odluka o „tonu“ priloga.

Monitori i analitičari su ocjenjivali:

- emitovanje relevantnih priča i priloga u poređenju sa drugim temama i pitanjima;
- sveukupan kvalitet političkog diverziteta u medijskom izvještavanju;
- znanje novinara i njegovu/njenu sposobnost da radi sa činjenicama i informacijama;
- sposobnost autora da potakne publiku;
- sveukupan utisak o tome kako su mediji izvještavali u priložima o politici;
- uključenost novinara u priču;
- da li su pitanja u intervjuu bila prikladna ili „namještena“;
- kako je korišteni jezik oblikovao razumijevanje i percepciju politike u očima publike;
- da li su verbalni kontekst, slike ili različiti uglovi iz kojih je snimano korišteni da utiču na percepciju publike o posmatranim subjektima i temama.

Prikupljanje i analiza podataka

Svaki dan sadržaj vijesti je bio dokumentovan i unesen u bazu podataka. Prikupljeni podaci su sadržavali podatke o subjektu/pripadnosti, vremenu (direktnom/indirektnom i ukupnom), evaluaciji, početku i kraju priloga, temi i vremenskom indeksu. S obzirom na relativno mali broj vrsta podataka, rad u Excelu je bio dovoljan za obradu rezultata monitoringa.

Monitoring Media plan instituta se fokusirao na centralne TV i radio dnevnike, kompletan sadržaj dnevnih novina i portala, analizu izvještavanja na osnovu vremena dodijeljenog svakom od relevantnih posmatranih subjekata, tonu izvještavanja, te na procjeni da li se medij pridržava novinarskih standarda. Debatne TV emisije su analizirane samo kvalitativno.

4. Pravni okvir

Izborni zakon i propisi Centralne izborne komisije sadrže zakonske odredbe koje uređuju ponašanje medija za vrijeme izborne kampanje, te, između ostalog, uređuju i dodjelu besplatnog i plaćenog vremena za političko oglašavanje. Pored toga, u skladu sa zakonom, od elektronskih medija se očekuje da se pridržavaju principa balansa, poštenja i nepristrasnosti, te da ne pružaju privilegovan tretman nijednom političkom subjektu u odnosu na druge političke subjekte. Prilikom izvještavanja o aktivnostima državnih zvaničnika, elektronski mediji ne bi smjeli spominjati njihovu kandidaturu ili pripadnost političkoj stranci, ili im pružati privilegovan položaj u odnosu na njihove protivkandidate.

Ključno regulatorno tijelo za elektronske medije je Regulatorna agencija za komunikacije (RAK), koja je odgovorna za izdavanje dozvola i nadzor nad aktivnostima elektronskih medija. Tokom izbora, RAK takođe nadzire poštivanje gorespomenutih odredbi i bavi se rješavanjem žalbi u vezi sa radom medija⁸. Kazne se kreću od upozorenja do novčanih kazni, suspenzije prava na emitovanje i oduzimanje dozvole. Kao što je to bio slučaj i kod prošlih izbora, RAK nije provodio sopstveni sistemski monitoring medijskog izvještavanja, već je reagovao na pristigle žalbe.

---

⁸ Član 16.16 izbornog zakona BiH navodi da: “Organ za regulisanje rada elektronskih medija, nadležan za provedbu zakona i propisa o medijima, nadležan je u svim slučajevima povrede odredbi o medijima u vezi sa izborima koje su utvrđene ovim Zakonom i drugim zakonima koji reguliraju rad medija.

RAK je izvijestio da je zaprimljeno 15 žalbi u vezi sa radom medija. U četiri žalbe se navodi kršenje odredbi Izbornog zakona BiH na od strane lokalnih, javnih i privatnih, radio i tv stanica na osnovu prekoračenja dozvoljenog termina za plaćeno političko oglašavanje⁹. U tri druge žalbe se navodi povlašćeni položaj SNSD-a od strane RTRS-a. Ove žalbe su odbačene od strane RAK-a iz proceduralnih razloga. Kao odgovor na jednu od ovih žalbi (zaprimljenu od strane NDP-a), RAK je, između ostalog, izjavio da pravila (koja RAK provodi) ne sadrže odredbe koje bi omogućile RAK-u da utiče na uređivačku politiku bilo kojeg emitera. Prema tome, očigledna pristranost RTRS-a u korist vladajućeg SNSD-a i protiv opozicije, koja je takođe registrovana u monitoringu Media Plan Instituta, je ostala netaknuta u toku predizborne kampanje. █

Glasačima je prikazan veliki broj mišljenja, posebno kroz TV debate, gostovanja, specijalne izborne programe (izborne hronike), besplatne termine na radiju i televiziji, te kroz štampane i onlajn medije. Posebno su debate i gostovanja predstavljali važan forum za razmjenu mišljenja, omogućavajući glasačima da stvore svoju sliku o kandidatima. Međutim, uz nekoliko izuzetaka, rigidni format većine debatnih emisija, dodatno otežan činjenicom da neki od nosilaca vlasti nisu htjeli da učestvuju u debatama, rezultirao je sveopštim odsustvom istinske debate o nekim suštinskim pitanjima.

Međutim, u isto vrijeme, izvještavanje o kampanji u terminu vijesti je ozbiljno ograničeno zbog ograničavajućeg i nekonzistentnog tumačenja pravnih odredbi od strane emitera. Razlog tome je zabuna u tumačenju razlike između pružanja informacija o kandidatima i vođenja kampanje u njihovu korist. Emiteri su se držali pravila da ako jedan kandidat dobije vijest, izvještaj ili intervju u terminu dnevnika, onda i svi ostali kandidati moraju dobiti isti termin kako bi se ispunili zakonski kriteriji za jednakim uslovima predstavljanja. Za posljedicu toga smo imali slučaj da emiteri nisu bili voljni uživo prenositi sadržaje vezane za izbornu kampanju iz straha da bi ovo moglo izazvati sankcije od strane medijskog regulatora (RAK).

RAK nije uspio razriješiti pristigle žalbe tokom perioda izborne kampanje, te prema tome nije uspio efikasno djelovati u tim slučajevima.¹⁰

---

⁹ Član 16.14, stav 5 Izbornog zakona BiH navodi da će: “javni elektronski medij omogućiti pod jednakim uslovima u periodu od 30 dana prije dana održavanja izbora plaćeno političko oglašavanje političkim subjektima u trajanju od najviše 30 minuta sedmično.” Pored ovoga, u členu 16.15, stav 1 Izbornog zakona BiH se navodi da će: “javni elektronski mediji će u periodu od 30 dana prije dana održavanja izbora ravnopravno i fer predstavljati političke subjekte i informirati javnost o svim pitanjima u vezi sa izbornom kampanjom i izbornim procesom.”

¹⁰ Razrješavajući žalbe tokom izborne kampanje, RAK je ponudio svoje tumačenje zakonske odredbe "jednakog tretmana". Ta odredba je spomenuta od strane emitera kao razlog zbog kojeg se ne izvještava o kampanji i političkim strankama u programu vijesti. Kodeks dobre prakse Venecijanske komisije u izbornim stvarima, u svom poglavlju 3.6 (efikasan sistem žalbe) navodi sljedeće: Neophodno je da žalbeni postupak treba biti što je moguće kraći. S tim u svezi moraju su izbjeći dvije zamke: prva, da žalbeni postupak odlaže izborni proces i druga, da se usljed nedostatka efekta suspenzije, odluke koje su mogle biti donesene prije donose nakon izbora. Konačno, donošenje odluke o rezultatima izbora ne bi trebalo trajati previše dugo, posebno tamo gdje je politička situacija napeta. To znači da bi rokovi za žalbe morali biti vrlo kratki i da odgovorno tijelo donosi svoju odluku što je brže moguće. Međutim, rokovi moraju biti dovoljni da podnošenje žalbe bude moguće kako bi se garantovalo korištenje prava na odbranu i promišljenu odluku. Rok od tri do pet dana u prvom stepenu (za podnošenje žalbe i donošenje odluke) čini se razumnim za odluke koje se trebaju donijeti prije izbora.

5. Kvantitativna i kvalitativna analiza

Medijski monitoring se odvijao u četiri perioda: 1-14. septembra (prvi period monitoringa), 15-28. septembra (drugi period monitoringa), 12. septembra - 10. oktobra (zvanični period predizborne kampanje) i 13-31. oktobra (postizborni period). Uz ova č¹¹etiri monitoring perioda (koja su uključena u ovaj izvještaj), Media plan institut je nastavio monitoring medijskog pokrivanja političke scene i u novembru i decembru 2014.

Prvi period monitoringa

Rezultati prvog perioda medijskog monitoringa su ukazali na to da postoje razlike u načinu na koji su mediji prikazivali kandidate, stranke i druge relevantne političke subjekte. Pored toga što su mediji u cijelosti pružili glasačima različit niz informacija o različitim izbornim kandidatima, strankama i drugim političkim subjektima, većina njih je usmjeravala sadržaj svojih vijesti na rad vlasti, van konteksta kampanje, iako su mnogi od njih bili i kandidati na izborima. Najznačajniji događaji i teme koji su privukli pažnju medija u toku ovog perioda monitoringa su bili rudarska nesreća u blizini Zenice i privođenje braće Lijanović. Od zvaničnog početka predizborne kampanje 12. septembra, određeni broj medija je počeo sa emitovanjem izbornih emisija (izborne hronike). Pored ovoga, pojedine novine i portali su otvorili posebne sekcije namijenjene izbornim sadržajima. Pojedine TV stanice su organizovale debate između kandidata, pružajući im dobru priliku da svoje poruke prenesu direktno glasačima.

Drugi i treći period monitoringa

Mediji su nastavili da pružaju građanima niz različitih informacija o različitim izbornim kandidatima i drugim političkim subjektima. Međutim, izvještavanje o izbornoj kampanji u terminu vijesti je bilo uveliko ograničeno zbog ograničavajućeg i nekonzistentnog tumačenja zakonskih odredbi o emitovanju. Postoji mogućnost da je do ovoga došlo uslijed zabune u tumačenju razlike između pružanja informacija o kandidatima i vođenja kampanje u njihovu korist. Emiteri su se držali pravila da ako jedan kandidat dobije intervju u terminu dnevnika, onda i svi ostali kandidati moraju dobiti isti termin kako bi se ispunili zakonski kriteriji za jednakim uslovima predstavljanja. Kao posljedicu toga smo imali slučaj da emiteri nisu bili voljni uživo prenositi sadržaje vezane za izbornu kampanju iz straha da bi ovo moglo izazvati sankcije od strane medijskog regulatora (RAK). Umjesto toga, većina praćenih medija je usmjerila sadržaj svojih vijesti na aktivnosti vlasti, izvan konteksta kampanje. Mnogi od predstavnika vlasti su bili i kandidati na izborima, što im je pružilo prednost u odnosu na njihove protivkandidate, o kojima se nije tako obimno izvještavalo u programu vijesti.

Najznačajniji događaji i teme koji su privukli pažnju medija tokom ovih perioda monitoringa su hapšenje entitetskih ministara i stranačkih aktivista iz stranke Radom za boljitak, smrt Sulejmana Tihića i posjeta vrhovnih zvaničnika RS-a Rusiji. Radio i TV stanice su nastavili da izvještavaju o dnevnim dešavanjima vezanim za izbornu kampanju u okviru specijalnih programa (izborne

---

¹¹ Svi izvještaji su dostupni na engleskom i bhs jeziku na <http://www.mediaplan.ba/?ID=254>

hronike). Pored ovoga, novine i internet portali su nastavili da objavljuju izborne sadržaje u okviru posebnih izbornih sekcija. Iako se o aktivnostima Centralne izborne komisije nije značajno izvještavalo u terminu vijesti, od strane posmatranih medija, određeni broj medija je emitovao spotove za edukaciju glasača, naručene od strane Centralne izborne komisije (CIK). Pored toga, pojedini mediji su emitovali besplatne spotove Koalicije Pod lupom.¹²

Četvrti (postizborni) period monitoringa

Rezultati medijskog monitoringa za period od 13. do 31. oktobra su pokazali da su mediji uglavnom bili usmjereni na izborne rezultate, detaljno izvještavajući o rezultatima izbora na svim državnim nivoima. Pored toga, mediji su iznijeli analizu izbornih rezultata i predviđanja o potencijalnim koalicijama za formiranje vlasti na svim državnim nivoima. Za razliku od predizbornog perioda, sadržaj vijesti u postizbornom periodu je bio okarakterisan intenzivnim izvještavanjem o političkim strankama. Jedan takav primjer odnosi se na stranku SDP, koja se u centru pažnje našla zbog svog lošeg izbornog rezultata. Mediji su nastavili biti podijeljeni duž političkih, etničkih i teritorijalnih granica, te su u skladu sa tim pokazivali manje ili veće simpatije prema pojedinim političkim strankama. U poređenju sa predizbornim periodom, mediji su uglavnom intenzivnije izvještavali o Centralnoj izbornoj komisiji (CIK), koristeći je kao izvor saznanja kada su izvještavali o izbornim rezultatima.

Televizije

Sadržaj dnevnika je uglavnom bio ispunjen aktivnostima političara. Sami novinari se uglavnom nisu fokusirali na probleme, niti ih pokušavali izdvojiti. Uzevši ovo u obzir, možemo reći da su, gledajući generalno, politički subjekti određivali sadržaj dnevnika. Sadržaj je uglavnom bio zasnovan na aktivnostima državne i entitetskih vlada (sjednice vlada, parlamenata, čak i hapšenje pojedinih državnih zvaničnika), kao i njihove posjete (npr., posjeta poplavljenim područjima, drugim zemljama, otvaranje fabrika i dionica autoputeva). Kritička mišljenja o radu vlasti su povremeno prikazivana na FTV-u, BHT-u, privatnim TV stanicama te posebno na TV BN iz Bijeljine. Postojao je evidentan nedostatak istraživačkog pristupa, a kritički izvještaji su površno prikazani. Kvalitativna analiza je takođe pokazala da su neki mediji zanemarili priliku da ponude glasačima suprotstavljene poglede vezane za pojedina društvena pitanja. Štaviše, kada bi bila prikazana „druga strana“ priče, to je obično poslužilo tome da se obezvrijede predstavnici vlade/opozicije, umjesto da se predstavi kontekst nekog događaja.

U pogledu centralnih dnevnika, rezultati medijskog monitoringa izbora 2014. godine su bili slični rezultatima analize medija iz 2010. godine, do kojih je došao Media plan institut. Uprkos činjenici da pripadaju istom sistemu javnih emitera u Bosni i Hercegovini, tri javna emitera su različito izvještavala o izbornoj kampanji, ali iz veoma različitih uglova. Iako pripadaju istom Javnom RTV sistemu BiH, dnevnicu triju javnih servisa tokom monitorisanog perioda su sa značajno drugačijih pozicija pratili predizbornu kampanju. Ovi mediji su nastavili sa svojim različitim uredničkim politikama koje su, posebno u slučaju entitetskih TV stanica (FTV i RTRS), bile uveliko

---

¹² Koalicija *Pod lupom* se sastoji od sedam organizacija (Centar civilnih inicijativa, Omladinska informativna agencija, Udruženje Infohouse, Centar za građansku saradnju, Perpetuum mobile iz Banjaluke, DON iz Prijedora i Forum građana Tuzle) okupljenih sa ciljem monitoringa izborne kampanje, rada izbornih komisija i provođenja izbornog dana.

suprotstavljene jedna drugoj u pogledu političkih i etničkih pitanja. Slično kao u slučaju izbora 2010. godine, RTRS je podržavao vladajuće strukture u RS-u. S druge strane, BHT1 i FTV su ovaj put imali balansirani pristup. Interesantno je da su u par slučajeva oba emitera kritikovala Vladu FBiH i Vijeće ministara u vezi sa (ne)aktivnošću u radu kad je u pitanju pomoć u slučaju poplava i nemogućnosti postizanja političkih dogovora. Međutim, treba spomenuti da je ton izvještavanja uglavnom bio neutralan.

Od tri posmatrane TV stanice u Republici Srpskoj, dvije (RTRS i BN) su pokazala jasno i otvoreno svrstavanje uz određene političke opcije. Centralni dnevnik RTRS-a je otvoreno podržavao vladajuće strukture u RS-u. Nasuprot RTRS-u, TV BN je pružio svoju podršku strankama iz opozicije, od kojih je SDS-u pripalo najviše medijskog prostora u centralnom dnevniku ove televizije. Pored toga, TV BN je kritikovao rad predsjednika RS-a i SNSD-a.

Privatne TV stanice ATV, TV BN, NTV Hayat i TV1 su se uglavnom fokusirale na većinske etničke grupe na lokacijama gdje je njihovo sjedište. Poređenja radi, TV OBN i posebno TV Pink su se u svom izvještavanju fokusirali na vladina tijela i političke stranke u oba entiteta. Štaviše, TV OBN je bila jedina televizija koja je u okviru svog dnevnika imala komentatorsku sekciju u okviru koje su novinari često kritikovali razne političke događaje ili državne zvaničnike.

Redovne televizijske debate i dijaloške emisije omogućile su kandidatima da prenesu svoju poruku i omoguće biračima da formiraju svoje mišljenje. Međutim, uz nekoliko izuzetaka (kao što je FTV), rigidni format većine debatnih emisija, dodatno otežan činjenicom da neki od nosilaca vlasti nisu htjeli da učestvuju u debatama, rezultirao je sveopštim odsustvom istinske debate o nekim suštinskim pitanjima. Većina TV stanica se fokusirala na prvu fazu debata, koja je počela polovinom septembra, namijenjena kandidatima za parlament, dok su u oktobru debate bile posvećene kandidatima za člana Predsjedništva BiH.

U postizbornom periodu, centralni dnevnici posmatranih televizija su ponovo počeli da se fokusiraju na političke stranke, intenzivno izvještavajući o njihovim stavovima i pogledima u vezi sa ishodom izbora i potencijalnim koalicijama za formiranje vlasti. Pored toga, TV stanice u Federaciji BiH su analizirale izborni poraz SDP-a i unutrašnje stanje u toj stranci. Iako nije bilo nekih značajnijih promjena u uređivačkim politikama posmatranih emitera, evidentno je da su svi TV kanali, uključujući one koji su davali prednost određenoj političkoj opciji, sada pružali više medijskog prostora svim strankama kako bi izrazile svoje stavove i očekivanja.

Javni servisi

BHT1, Dnevnik 2 u 19:00 h

Tokom prve dvije sedmice septembra, BHT je najveći dio političkog i izbornog sadržaja svog dnevnika posvetila aktivnostima Vlade Federacije BiH (30 procenata) koje su se odnosile na dostavu pomoći poplavljenim područjima, početak nove školske godine i nesreću u rudniku uglja Raspotočje. Pozitivan ton imalo je 31% izvještavanja, neutralan 57%. Sljedeća tema o kojoj se najviše izvještavalo je bila Vijeće ministara BiH, kojem je dodijeljeno 13% ukupnog medijskog prostora, uglavnom neutralnog i negativnog tona. U pogledu stranaka, najviše se izvještavalo o SNSD-u i SDA (pojedinačno po 10 procenata). Ton izvještavanja za obje stranke je bio uglavnom

pozitivan i neutralan.¹³ Druge stranke o kojima se više izvještavalo su bile SDP (6 procenata), NP (5 procenata) i NSRzB (4 procenta).

Tokom drugog perioda monitoringa, BHT1 je nastavila da izvještava prvenstveno o aktivnostima državnih zvaničnika, ali je posvetila više vremena Vladi RS-a (18 procenata) i Vijeću ministara BiH (21%), u odnosu na prvi period monitoringa.¹⁴ Vladi Federacije BiH je dodijeljeno 18 procenata medijskog prostora (što je smanjenje u odnosu na 31 procenat zabilježen tokom prve dvije sedmice monitoringa), koji je nosio uglavnom neutralan ton (isto kao i u slučaju izvještavanja o Vijeću ministara BiH). Ton izvještavanja je bio uglavnom pozitivan i neutralan. Dnevnik BHT-a nije izvještavao o sporazumu potpisanom između Milorada Dodika, Željke Cvijanović i energetske firme Gasprom u Moskvi, ali je sljedećeg dana (16. septembra) izvještavao o reakcijama na potpisivanje sporazuma. Političkim strankama i koalicijama je pripao mali dio sadržaja centralnog dnevnika BHT1. Samo je SDA dobila značajan udio u medijskom prostoru (15 procenata, u odnosu na 11 procenata u toku prvog perioda) zbog izvještavanja o smrti predsjednika SDA Sulejmana Tihića.

Tokom trećeg perioda monitoringa, BHT1 je nastavila da posvećuje najveći dio svog političkog i izbornog sadržaja u okviru centralnog dnevnika aktivnostima Vijeća ministara BiH, koje je dobilo 23 procenta medijskog sadržaja, uglavnom neutralnog ili pozitivnog tona. Vlade dvaju entiteta, Vlada Federacije BiH i Vlada RS-a, dobile su pojedinačno po 17 i 18 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona. U pogledu izvještavanja o političkim strankama, najveći dio medijskog prostora bio je posvećen SDA (13 procenata). Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan. Sljedeće stranke o kojima se više izvještavalo su bile SNSD i HDZ BiH (sa po 5 procenata), i SDP (sa 4 procenta), dok je ton izvještavanja uglavnom bio neutralan.

U periodu poslije izbora, BHT je počela da u Dnevniku 2 izvještava o političkim strankama. Detaljno je izvještavano o rezultatima izbora, te je fokus bio na pitanju formiranja potencijalnih koalicija. Tokom prvih par dana nakon održanih izbora, izvještavanje je bilo neutralnog tona, dok su rezultati objavljivani činjenično, bez ikakvih komentara ili procjena. Pored toga, prilozi o formiranju potencijalnih koalicija su obuhvatali sve relevantne političke subjekte. Politički subjekat o kojem se najviše izvještavalo je bio SDP (16 procenata).¹⁵ Iako je ton izvještavanja, u poređenju sa drugim strankama, bio dominantno neutralan, SDP je dobio najviše negativnog tona. Drugi politički subjekti o kojima se više izvještavalo su bili HDZ BiH (12 procenata) i Vlada Federacije BiH (10 procenata). Ton izvještavanja u njihovom slučaju je bio uglavnom neutralan. Jedini politički subjekat koji je zabilježio više pozitivnog nego neutralnog i negativnog tona je bilo Vijeće ministara BiH (8 procenata). Tako je 23. oktobra BHT izvijestila da je Vijeće donijelo odluku o sporazumu

---

¹³ Ovo se uglavnom odnosilo na početak njihove kampanje (1. i 6. septembra).

¹⁴ Porast u procentima u izvještavanju posvećenom Vladi RS-a se uglavnom odnosi na posjetu Rusiji predsjednika RS-a Milorada Dodika i premijerke RS-a Željke Cvijanović.

¹⁵ Ovo se uglavnom odnosi na činjenicu da se stranka nalazila među najvećim izbornim gubitnicima, što je takođe potaklo i neslaganja unutar same stranke. 17. oktobra emitovan je duži prilog o situaciji u SDP-u, fokusirajući se na pitanja da li unutrašnji sukobi u SDP-u mogu uticati na funkcionisanje Vlade Federacije BiH (koja se nalazila u tehničkom mandatu, predvođena Nerminom Nikšićem). Negativan ton u prilogu o Vladi Federacije BiH i premijeru Nerminu Nikšiću bio je primjetan kroz stavove ispitanika (političkih analitičara). Npr., u izjavi Mirsada Behrama: "Ova vlada je već dugo vremena bila brod bez kapetana. Zapravo, izgleda kao da pluta morem bez ikakve posebne kontrole." Srećko Latal: "Vlada Federacije BiH se u zadnje četiri godine svog mandata uglavnom fokusirala na unutrašnja stranačka dešavanja u SDP-u i odnose između SDP-a i SDA." 19. oktobra, u programu dnevnika emitovan je duži prilog o sjednici Kruga 99 na temu socijaldemokratije u BiH. Slično prethodnom prilogu, i ovaj je bio kritičan prema SDP-u. Započeo je novinarskim uvodom: "Poraz SDP-a je nastupio četiri godine nakon što su im birači pružili svoju punu podršku – što SDP nažalost nije iskoristio. Prema izjavama nekih od govornika sa sjednice, stranka je kažnjena za svoju bezobzirnu i arogantnu politiku. Slaganje sa ovom argumentacijom su takođe izrazili oni upoznati sa ideologijom ljevice, tj. svjedoci kolapsa SDP-a BiH."

sa Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj o uzimanju kredita za poticanje privrede, olakšavanje investicijskih postupaka i jačanje trgovinske razmjene.

FTV, Dnevnik u 19:30

Tokom perioda prvog monitoringa FTV je dodijelila najveći dio svog prostora u dnevniku izvještavanju o Vladi Federacije BiH – 27 procenata. Međutim, u čak 52 procenta, ton izvještavanja o Vladi Federacije BiH je bio negativan. Glavni razlog za ovo leži u činjenici da je rad Vlade Federacije BiH u vezi sa pomoći poplavljenim područjima kritikovan kao veoma spor. Pored ovoga, Vlada Federacije BiH je, u svjetlu nesreće u rudniku uglja, kritikovana za loše stanje u rudarskoj industriji.

U pogledu izvještavanja o političkim strankama, SDA i SDP-u je dodijeljeno pojedinačno po 9 i 8 procenata. Procjena tona izvještavanja je otkrila da je SDA dobila više pozitivnog tona od SDP-a ili bilo koje druge političke stranke. Druge stranke koje su dobile značajniji udio u izvještavanju su bile HDZ, SDS i SNSD.

Tokom drugog perioda monitoringa, centralni dnevnik FTV-a je nastavio da uglavnom prikazuje aktivnosti Vlade Federacije BiH, kojoj je dodijelio najviše medijskog prostora. Međutim, dok je za vrijeme prvog perioda monitoringa izvještavanje o pojedinim ministrima iz Vlade (posebno onim imenovanim od strane SDP-a) bilo negativno, izvještavanje o Vladi Federacije BiH u drugom periodu monitoringa je bilo uglavnom neutralno. Izvještavanje o Vladi Federacije BiH je bilo ili pozitivno ili neutralno samo u par slučajeva.¹⁶ Došlo je do porasta medijskog prostora posvećenog Vijeću ministara BiH (24 procenta u odnosu na 15 procenata iz prvog perioda). I ovo izvještavanje je imalo uglavnom neutralan ton. Vladi RS-a je dodijeljeno 8 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog tona. Takođe, FTV je u ovom periodu smanjio veličinu medijskog prostora namijenjenog političkim strankama i koalicijama.

Tokom trećeg perioda monitoringa, FTV je nastavila da uglavnom prikazuje aktivnosti vezane za rad Vlade Federacije BiH. Iako je ton izvještavanja bio uglavnom neutralan, pojedini ministri iz Vlade (posebno oni imenovani od strane SDP-a) su prikazani negativno. Politički subjekti o kojima se najviše izvještavalo su bili Vijeće ministara BiH i Vlada RS-a, dok je ton bio uglavnom neutralan. FTV je dodijelio malu količinu medijskog prostora izvještavanju o političkim strankama i koalicijama. Stranka o kojoj je najviše izvještavano je bila SDA, kojoj je dodijeljeno 14 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona. Druge stranke o kojima se značajnije izvještavalo su bile HDZ BiH (5 procenata), SNSD (3 procenta), HDZ 1990 (2 procenta), SDS (1 procenat) i SDP (1 procenat). Ton izvještavanja o ovim strankama je bio uglavnom neutralan.

Nakon izbora, poraz SDP-a praćen previranjima među stranačkim vođstvom, postavio je stranku na prvo mjesto u pogledu izvještavanja o političkim subjektima u dnevniku FTV-a. Drugi politički subjekti o kojima se više izvještavalo su bili SDA, HDZ, Vlada Federacije BiH i SNSD. Ton

---

¹⁶ Na primjer, 24. septembra FTV je emitovala pozitivan prilog o premijeru Nerminu Nikšiću u kontekstu odluke Vlade Federacije BiH da isplati doprinose radnicima iz Krivaje. Nasuprot tome, 21. septembra FTV je u prilogu kritikovala rad Vlade Federacije BiH, optužujući je za nesposobnost da poboljša uslove života i rada povratnika.

izvještavanja je bio uglavnom neutralan, ali slično slučaju kod BHT-a, FTV je dodijelila najviše negativnog tona izvještavanju o SDP-u.¹⁷

RTRS, Dnevnik u 19:30

Monitoring je otkrio pristrasnost u dnevniku RTRS-a u korist vladajućih struktura u RS-u: Vladi RS-a je dodijeljeno 45 procenata medijskog prostora u toku prvog perioda monitoringa. Ovo izvještavanje je bilo dominantno pozitivnog ili neutralnog tona, naglašavajući postignuća i uspjehe Vlade.¹⁸ U dnevniku RTRS-a nisu prikazana kritička i nezavisna mišljenja o radu Vlade. SNSD-u je posvećeno čak 30 procenata ukupnog medijskog prostora, isključivo pozitivnog i neutralnog tona. Poređenja radi, SDS-u, glavnoj stranci opozicije, dodijeljeno je samo 6 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona.

Tokom drugog perioda monitoringa, RTRS je nastavila da posvećuje najveći dio svog centralnog dnevnika izvještavanju o vladajućim strukturama u RS-u: Vladi RS-a, predsjedniku Miloradu Dodiku i SNSD-u. U poređenju sa prvim periodom zabilježen je značajan pad izvještavanja o SNSD-u. Paralelno sa tim, izvještavanje o državnim zvaničnicima (uključujući one postavljene od strane SNSD-a) se povećalo. Ton izvještavanja o njima je nastavio da bude pretežno pozitivan i neutralan.¹⁹ SDS-u je ponovo dodijeljen mali medijski prostor, uglavnom neutralnog i negativnog tona. Obimno izvještavanje o državnim zvaničnicima koji su istovremeno bili i kandidati na izborima, pružilo im je jasnu prednost u odnosu na njihove protukandidate.

Isti trend izvještavanja je primijećen i za vrijeme trećeg perioda monitoringa. Takođe, treba spomenuti da je izvještavanje o drugim strankama bilo minorno. Na primjer, SNS-u je dodijeljeno 4 procenta, SDA 2 procenta, a Stranci ujedinjenih penzionera RS-a 1 procenat medijskog prostora, uglavnom neutralnog tona.

Slično kao i u predizbornom periodu, RTRS je poslije izbora nastavila da najveći dio svog medijskog prostora posvećuje SNSD-u. Međutim, ovdje bi trebalo spomenuti da dok su Vlada i predsjednik RS-a dobili pojedinačno po 10 i 5 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona, to predstavlja smanjenje u odnosu na predizborni period (kada su zajedno bili zastupljeni sa više od 60 procenata). Poređenja radi, najveća stranka iz opozicije, SDS, dobila je 13 procenata medijskog sadržaja, uglavnom neutralnog i negativnog tona (ovo je bilo povećanje u odnosu na predizborni period, kada je udio SDS-a u izvještavanju iznosio svega 3 procenta). Tokom ovog perioda RTRS je izvještavala o potencijalnim koalicijama za sastav Narodne skupštine RS-a,

---

¹⁷ Na primjer, 14. oktobra, u sklopu dnevnika je emitovan uvodni prilog pod naslovom „SDP – najveći gubitnik“. Program vijesti je takođe prikazao sve što su stranke obećale u predizbornom periodu. Voditelj dnevnika je u jednom prilogu izjavio sljedeće: „Podsjećamo na najambicioznija obećanja političara, zahvaljujući kojima su neki izgubili, a neki dobili izbore.“ 16. oktobra emitovan je prilog pod naslovom „Pobuna protiv Zlatka Lagumđije – Damir Hadžić i Nermin Nikšić podnijeli ostavke“. Prilog je govorio o previranju u redovima SDP-a i naveo da je Lagumđija obavijestio svoje saradnike da još ne želi da odstupi sa pozicije predsjednika stranke. 19. oktobra FTV je emitovala još jedan prilog kritike o SDP-u. „Posljednje četiri godine su pokazale da se SDP nije pridržavao nijedne prave vrijednosti socijaldemokratije“, izjavljeno je u prilogu o sjednici Kruga 99 na temu gdje se izgubila socijaldemokratija i kako se može vratiti u BiH, u kontekstu nepovoljnih izbornih rezultata SDP-a. Izvještavanje FTV-a u ovom periodu nije ponudilo kritiku o socijaldemokratiji ili samom SDP-u, već je bilo usmjereno na kritiku predsjednika stranke Zlatka Lagumđije.

¹⁸ Tako je 7. septembra RTRS emitovala duži prilog o sastanku SNSD-a u Bijeljini, što je ukazivalo na to da se pobjeda SNSD-a očekuje na svim nivoima.

¹⁹ RTRS je izvještavao o novim projektima pokrenutim od Vlade RS-a, prijateljstvu sa Rusijom (u kontekstu posjete Moskvi vrhovnih zvaničnika RS-a), i drugim aktivnostima, potcrtavajući postignuća i uspjehe. Uporedno s tim, kritička i nezavisna mišljenja o radu vlasti su uveliko bila odsutna u programskom sadržaju.

posebno o onim koje bi odgovarale aktuelnoj vlasti. Kada je izvještavala o Centralnoj izbornoj komisiji u vezi sa sporim brojanjem glasova i objavljivanjem rezultata, RTRS je prikazala veći broj političkih stavova, uključujući i one od SDS-a i NDP-a.

Privatni TV kanali

Ukupno gledano, svi privatni kanali sa sjedištem u Sarajevu su dodijelili najveći dio svog medijskog prostora u dnevniku aktivnostima Vlade Federacije BiH. TV BN, sa sjedištem u Bijeljini, ponudila je gledaocima različit medijski sadržaj u odnosu na RTRS. Druga televizija sa sjedištem u RS-u, ATV, ponudila je balansiranije izvještavanje o političkim strankama u RS-u.

TV1, Dnevnik u 19:00

Tokom prvog perioda monitoringa, TV1 je dodijelio 38 procenata svog medijskog prostora Vladi Federacije BiH. Ovo izvještavanje je nosilo uglavnom pozitivan ili neutralan ton.²⁰ Drugi politički subjekt o kojem se više izvještavalo je bio NDP, kojem je pripalo 9 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog tona (ovo je bilo u slučaju kada su predstavnici NDP-a imali priliku kritikovati vlast u RS-u). Poređenja radi, SNSD-u je pripalo 5 procenata, uglavnom negativnog tona.

Tokom drugog perioda monitoringa, TV1 je nastavila najveći dio prostora u dnevniku namijenjen vijestima vezanim za teme politike i izbora poklanjati izvještavanju o aktivnostima Vlade Federacije BiH, prvenstveno kroz lik premijera Nermina Nikšića. Ovo izvještavanje je bilo uglavnom pozitivno i neutralno.²¹ U pogledu izvještavanja o druge dvije vlade, Vijeću ministara je dodijeljeno 11 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona. Nasuprot tome, Vladi i predsjedniku RS-a je dodijeljeno pojedinačno po 4 i 5 procenata. Vlada i predsjednik su kritikovani u svjetlu njihove posjete Rusiji.²² U pogledu izvještavanja o političkim strankama i koalicijama, najveći dio medijskog prostora je pripao SDA – 18 procenata. Razlog tome je smrt lidera SDA Sulejmana Tihića. Stranka o kojoj se najviše izvještavalo je bila SBB, sa udjelom od 9 procenata, u pretežno neutralnom tonu. Nijedna od drugih stranaka nije dobila više od 3 procenta udjela u medijskom prostoru.

Tokom trećeg perioda monitoringa, TV1 je nastavila da najveći dio prostora u dnevniku namijenjen vijestima vezanim za teme politike i izbora, poklanja izvještavanju o aktivnostima Vlade Federacije BiH. Najčešće prisutan je ponovo bio premijer Nermin Nikšić. Ovo izvještavanje je bilo pretežno pozitivno i neutralno. U pogledu izvještavanja o druge dvije vlade, Vijeću ministara je dodijeljeno 17 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona. Nasuprot tome, Vladi i

---

²⁰ O Vladi Federacije BiH se pozitivno izvještavalo, između ostalog, zahvaljujući intervjuiima sa ministrima Damirom Mašićem (1. septembra) i Erdalom Trhuljem (2. septembra), gdje je bilo moguće vidjeti, pored pozitivne ocjene njihovog rada, određene vidove direktne podrške od strane novinara TV1. Ministar Trhulj je imao dovoljno vremena da odgovori na pitanja novinara kako je želio, bez kritike od strane novinara. Iako je u pitanju bio centralni dnevnik, novinar ga je upitao sljedeće: „Gospodine Trhulj, dvije godine zaredom ste proglašeni najboljim ministrom u regiji. Kako to utiče na vas?” Odgovor na pitanje je bio oblik lične promocije.

²¹ Na primjer, 16. septembra emitovan je desetominutni prilog o otvaranju dionice puta, prikazujući u veoma pozitivnom svjetlu premijera Vlade Federacije BiH Nermina Nikšića i ministra komunikacija i prometa Damira Hadžića (oboju članovi SDP-a). Pozitivna atmosfera u prilogu bila je dodatno naglašena prikazivanjem vatrometa, muzike, mažoretkinja i balona. Odgovarajući na pitanje novinara TV1 da li je izgradnja autoputa bila teška, premijer je rekao: “Nije bilo teško jer smo bili ujedinjeni i napravili smo odličnu stvar... Ispunili smo obećanje koje smo dali prije tri godine, a kojem su se mnogi smijali. U naredne četiri godine planiramo da poklonimo BiH još 90 kilometara autoputa.” TV1 nije prikazala dodatna mišljenja ni nezavisnu analizu ovoga.

²² Na primjer, 17. septembra novinar TV1 je izjavio da su Milorad Dodik i Željka Cvijanović morali da čekaju tri dana dok ih konačno nije primio Vladimir Putin.

predsjedniku RS-a dodijeljeno je po 4 i 5 procenata pojedinačno. Dok je izvještavanje o Vladi RS-a bilo pretežno neutralno i pozitivno, Milorad Dodik i Željka Cvijanović su kritikovani u kontekstu posjete Rusiji.

Monitoring postizbornog perioda je otkrio da je TV1 imala različit pristup u odnosu na onaj iz predizbornog perioda. Dok je predizborni period bio okarakterisan blagom pristrasnošću u korist SDP-a, izvještavanje u postizbornom periodu je bilo drugačije. Stranka kojoj je pripao najveći udio u dnevniku TV1 je bila SNSD. Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan ili pozitivan.²³ Druge stranke o kojima se više izvještavalo predstavljaju: HDZ (13 procenata), SDP (10 procenata) i HDZ 1990 (8 procenata). Dok je izvještavanje o HDZ-u i HDZ-u 1990 bilo uglavnom pozitivno, izvještavanje o SDP-u je bilo uglavnom neutralno. SDA, koja je osvojila najveći broj glasova na izborima, dobila je samo 7 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog tona. Međutim, 29. oktobra Fahrudin Radončić je pozvan u studio TV1, te je iskoristio priliku da iznese kritike na račun predsjednika SDA Bakira Izetbegovića.

TV OBN, OBN Info u 18:50

Za razliku od perioda prvog monitoringa, kada je najviše izvještavano o Vladi Federacije BiH, najveći dio medijskog prostora dodijeljen je SDA (34 procenta). Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan. Drugi po redu politički subjekat koji je dobio značajniji udio u izvještavanju je bila Vlada Federacije BiH (21 procenat), pretežno neutralnog i pozitivnog tona.²⁴ Izvještavanje o drugim političkim strankama i koalicijama je bilo minorno. SDP i SDS su dobili po 3 procenta medijskog prostora, uglavnom neutralnog tona.

Tokom trećeg perioda monitoringa, većina izvještavanja je bila posvećena SDA (22 procenta). Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan (smrt i sahrana Sulejmana Tihića). Slijedi Vlada Federacije BiH (16 procenata), pretežno neutralnog i pozitivnog tona.²⁵ Bakir Izetbegović je u svojstvu člana Predsjedništva BiH dobio 17 procenata medijskog prostora, uglavnom pozitivnog i neutralnog tona. Poređenja radi, Vlada i predsjednik RS-a su dobili pojedinačno po 8 procenata medijskog prostora, pretežno neutralnog tona. Izvještavanje o drugim političkim strankama i koalicijama bilo je minorno. SDP i SDS su dobili po 2 i 4 procenta ukupnog medijskog prostora, pretežno neutralnog tona.

U postizbornom periodu se povećao broj političkih subjekata prikazanih u okviru emisije OBN info, kao i broj priloga o rezultatima izbora, izjavama predstavnika Centralne izborne komisije, predviđanjima u vezi formiranja buduće vlasti. Najviše se izvještavalo o SNSD-u, kojem je pripalo 27 procenata medijskog prostora, pretežno neutralnog tona. Razlog za ovo su dobri rezultati SNSD-a na izborima, te najave o mogućem formiranju koalicije na državnom nivou iniciranom od strane

---

²³ Razlog za ovo je dugi, 30-minutni intervju obavljen 25. oktobra sa liderom SNSD-a Miloradom Dodikom. U toku intervjuja Milorad Dodik je govorio o potrebi da se ojača Republika Srpska, ali i Bosna i Hercegovina. Takođe je istakao kako treba ojačati vanjsku politiku Bosne i Hercegovine kako bi se privukli strani investitori.

²⁴ Dok je izvještavanje o Vladi Federacije BiH bilo pretežno pozitivno ili neutralno, jednom prilikom (21. septembra) je novinar OBN televizije iznio komentar upućen ministru kulture i sporta u Vladi Federacije BiH Salmiru Kaplanu u vezi sa ministrovim odgovorom na kritiku koju mu je uputila jedna gospođa putem interneta. Ministar je, prema navodima novinara, napisao gospođi: „Ne budite glupi.“ Novinar OBN-a je zaključio prilog riječima: „Izvinite na izrazu, ali stvarno ministre, dragi ministre, hajdemo pokazati malo, samo malčice kulture.”

²⁵ Dok je OBN izvještavao uglavnom pozitivno i neutralno o aktivnostima Vlade Federacije BiH, iznio je tešku kritiku na račun ministra rada i socijalne politike, nazivajući Ministarstvo “ministarstvom za pranje novca”, tvrdeći da se novac dobijen od državne lutrije nije investirao u nova radna mjesta, već je dodijeljen firmama bliskim vladi i ministru.

SNSD-a. Drugi politički subjekti o kojima se više izvještavalo su bili SDA (20 procenata) i HDZ (13 procenata). Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan.²⁶

NTV Hayat, Vijesti u 7

Tokom prvog perioda monitoringa, NTV Hayat je svoje izvještavanje o Vladi Federacije BiH uglavnom prikazivao kroz nastupe premijera Federacije BiH Nermina Nikšića i ministra Erdala Trhulja.²⁷ U pogledu izvještavanja o drugim političkim strankama, NTV Hayat je najviše svog medijskog prostora dodijelio SDA (10 procenata), uglavnom neutralnog i negativnog tona.²⁸

Tokom drugog perioda monitoringa, NTV Hayat je nastavio da posvećuje najveći dio svog programskog sadržaja aktivnostima Vlade Federacije BiH, ali je to bilo manje nego u prvom periodu (23 procenta u odnosu na 49 procenata u periodu prve dvije sedmice monitoringa). Ton izvještavanja je bio uglavnom pozitivan i neutralan.²⁹ Vijeću ministara BiH je dodijeljeno 19 procenata izvještavanja, koje je bilo uglavnom neutralno.³⁰ U pogledu izvještavanja o drugim političkim strankama i koalicijama, SDA je pripao najveći dio medijskog sadržaja – 27 procenata (značajno povećanje u odnosu na prvi period). Razlog tome je bilo obimno izvještavanje u vezi sa smrću Sulejmana Tihića. Ton izvještavanja je bio pretežno neutralan. Druge političke stranke koje su dobile značajniji udio u izvještavanju su bile SDP i HDZ BiH sa po 5 procenata, uglavnom neutralnog tona.

Tokom trećeg perioda monitoringa NTV Hayat je nastavila da dodjeljuje najveći dio svog medijskog sadržaja aktivnostima Vlade Federacije BiH (26 procenata, uglavnom pozitivnog tona), i SDA (19 procenata, uglavnom neutralnog i negativnog tona). Vijeću ministara BiH je dodijeljeno 15 procenata medijskog sadržaja, uglavnom neutralnog tona. Izvještavanje o drugim političkim strankama i koalicijama bilo je neznatno. SDP-u je pripalo 6 procenata, uglavnom negativnog i neutralnog tona, HDZ-u BiH je pripalo 4 procenta, uglavnom neutralnog i negativnog tona, te je SNSD-u pripalo 4 procenta, uglavnom negativnog tona.

Za razliku od predizbornog perioda, kada se u okviru dnevnika najviše izvještavalo o aktivnostima državne i entitetskih vlada, postizborni period je bio okarakterisan smanjenjem učešća državnih i

---

²⁶ Na primjer, 26. oktobra OBN je emitovao prilog o ostavci Denisa Bećirevića, koji je izjavio da je očekivao da Lagumdžija podnese ostavku, ali da mu je njegov položaj važniji od same stranke.

²⁷ Iako je NTV Hayat u svom programu vijesti prikazivao tadašnje institucije vlasti, jednom prilikom (7. septembra) je iznijet sljedeći komentar o Vladi Federacije BiH: “Vlada Federacije BiH kupuje vozove sa klimom, dok rudari umiru na poslu zbog nedostatka sigurnih uslova rada.”

²⁸ Na primjer, 1. septembra jedan od priloga je prikazao izbornu platformu SDA. Prilog je trajao skoro dvije minute uz direktno obraćanje Bakira Izetbegovića i Ramiza Salkića o novoj izbornoj platformi stranke.

²⁹ Na primjer, 17. septembra NTV Hayat je emitovala pozitivan prilog o odluci Vlade FBiH o saradnji između firmi Aluminij i Elektroprivreda, koja bi trebala da riješi problem dugovanja Aluminija. U drugom slučaju, televizija je prikazala otvaranje dionice autoputa Međugorje-Bijača, prikazujući i ministra Damira Hadžića i premijera Nermina Nikšića u pozitivnom svjetlu, te im pružila priliku da naglase svoj uspjeh. NTV Hayat nije prikazala druge stavove i mišljenja.

³⁰ Međutim, 19. septembra, NTV Hayat je emitovala prilog u vezi sa reakcijom Američke ambasade u vezi sa tim da se donacije pristigle za pomoć poplavljenim područjima ne koriste u tu svrhu. Prilog je pratila fotografija Vjekoslava Bevande i Bakira Izetbegovića. Ispod fotografije je bilo napisano „nesposobni, neefikasni i neodgovorni“. Fotografiju prati glas novinara: “Dali su nam novac, ali ga ne koristimo. Razlog tome nije to što ljudi u poplavljenim područjima ne trebaju krov nad glavom, već to što naši predstavnici vlasti ne znaju, ne žele ili neće da naprave plan o tome kako da se rasporede stotine miliona eura pomoći (fotografija u pozadini na kojoj se Vjekoslav Bevanda i Bakir Izetbegović smiju)... Prema navodima donatora – predstavnici vlasti na svim nivoima su nesposobni da odgovore na potrebe građana.”

entitetskih organa, te povećanja učešća političkih stranaka i koalicija u programu vijesti, posebno u vezi izvještavanja o izbornim rezultatima.³¹ Najveći dio medijskog sadržaja je pripao SDP-u, čak 21 procenat. Druga stranka o kojoj se značajnije izvještavalo je bila SDA, sa 16 procenata medijskog sadržaja. Dok je izvještavanje o SDP-u bilo pretežno neutralno i negativno, izvještavanje o SDA je bilo pretežno neutralno ili pozitivno.³² Slično kao i u slučaju SDP-a, SNSD, koji je dobio 9 procenata medijskog sadržaja, bio je prikazan u neutralnom i negativnom svjetlu. S obzirom na njihov uspjeh na izborima, djelimično se izvještavalo i o SBB-u (8 procenata) i DF-u (7 procenata).

TV Pink, Info top u 18:00

Tokom prvog perioda monitoringa, TV Pink je značajnije izvještavala o Vladi RS-a (14 procenata), uglavnom neutralnog ili pozitivnog tona. Stanica je posvetila podjednaku medijsku pažnju SDS-u, SNSD-u, SDA i PDP-u. Međutim, dok je izvještavanje o SDA i PDP-u bilo uglavnom neutralno, izvještavanje o SDS-u i SNSD-u je bilo pretežno neutralno i pozitivno.³³

Slično kao i u slučaju drugih TV stanica obuvaćenih monitoringom, TV Pink je tokom drugog perioda monitoringa smanjila udio političkih stranaka i koalicija u okviru svog medijskog prostora (sa izuzetkom SDA, kojoj je pripalo 16 procenata medijskog sadržaja), i počela intenzivno izvještavati o državnim zvaničnicima na svim nivoima vlasti. Najveći porast zabilježen je u izvještavanju o Vladi RS-a (27 procenata, u odnosu na 15 procenata tokom prvog perioda). Razlog za to se može pronaći u brojnim aktivnostima Vlade RS-a, posebno u vezi već spomenute posjete Rusiji od strane dvaju najviših zvaničnika.³⁴

Obimno izvještavanje, fokusirano na postignuća i uspjehe državnih zvaničnika, nastavilo se i tokom trećeg perioda monitoringa.³⁵ Slično kao i u slučaju drugih TV stanica obuvaćenih u monitoringu,

---

³¹ 19. oktobra NTV Hayat je emitovala interesantan prilog pod naslovom “Broj izbornih obećanja premašio sve rekorde”. Uvodeći prilog novinar je naglasio: “Ako bi se samo dio ovih obećanja ispunio, med i mlijeko bi tekli Bosnom i Hercegovinom.” Pjesma “Obećanja” (“... obećanja koja si mi dao ti, tek onako, zar je ljubav spala na to...”) grupe Magazin je svirala u pozadini. Na kraju je politički ekspert Centra civilnih inicijativa Adis Arapović analizirao ono što je nazvao „amaterska obećanja“, jer mnoga od njih, objektivno gledano, nije bilo moguće ispuniti. Prilog je završio Napoleonovim citatom: “Ako želiš uspjeh u svijetu, obećaj sve, ali ne ispunjavaj ništa.” Prilog se prvenstveno odnosi na izborne pobjednike, posebno na Izetbegovića i Čovića, čija su obećanja predstavljena, što je shvaćeno kao negativan stav prema njima.

³² Na primjer, 13. oktobra NTV Hayat je intervjuisala sva tri izborna pobjednika – Bakira Izetbegovića, Mladena Ivanića i Dragana Čovića, pružajući im priliku da se direktno obrate građanima. Televizija je prikazala SDP kao najvećeg izbornog gubitnika, i to je razlog zbog kojeg je ova stranka ponajviše prikazana u negativnom tonu u poređenju sa drugim posmatranim subjektima.

³³ Prilozi u vijestima koji su ocijenjeni kao pozitivni su uglavnom oni u kojima su političari govorili direktno o sebi ili o njihovim političkim strankama kroz koje su iznijeli različita obećanja. Na primjer, TV Pink je 1. septembra emitovala prilog u kojem je Bakir Izetbegović obećao u svojoj izornoj platformi da će za jedan mjesec otvoriti 1.000 radnih mjesta, te prilog 10. septembra u kojem je Milorad Dodik izjavio da želi da vidi boračku populaciju kao organizaciju koja bi dodatno izgradila svoj status i da je pitanje zapošljavanja jedno od najozbiljnijih pitanja.

³⁴ Info top je detaljno izvještavao o posjeti Rusiji predsjednika RS-a Milorada Dodika i premijerke Željke Cvijanović i njihovom susretu sa Vladimirom Putinom. Generalno, sve su vijesti ocijenjene kao pozitivne, posebno vijesti u kojima su se Milorad Dodik i Željka Cvijanović direktno obraćali, naglašavajući značaj posjete za ekonomski razvoj RS-a.

³⁵ Na primjer, TV Pink je u *Info topu* predstavila predsjednika Bakira Izetbegovića u njegovom svojstvu predsjedavajućeg člana Predsjedništva BiH (na primjer, on je izjavio: “Preko 2.000 odluka smo donijeli konsenzusom”, “Mislim da je u ovom sivilu, u ovoj zbrci, Predsjedništvo bilo svijetla tačka”). Štaviše, dozvoljeno mu je da kritikuje Nebojšu Radmanovića i Milorada Dodika, koji nisu mogli odgovoriti na njegove kritike, jer nisu učestvovali u programu. Pored toga, novinar nije pokušavao da izbalansira ovu očiglednu ličnu

TV Pink je posvetila manji dio svog medijskog prostora izvještavanju o političkim strankama i koalicijama (sa izuzetkom SDA, kojoj je pripalo 10 procenata medijskog sadržaja), dok je većinu posvetila izvještavanju o državnim zvaničnicima na svim nivoima vlasti. Najveći dio medijskog prostora pripao je Vladi RS-a (34 procenata). Ton izvještavanja je bio pretežno pozitivan i neutralan. Drugi istaknutiji politički subjekti o kojima se izvještavalo su bili Vlada Federacije BiH (15 procenata, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona).

U drugoj polovini oktobra skoro svi emitovani prilozi su bili u vezi sa rezultatima izbora i formiranju vlade. TV Pink je posvetila najveći dio sadržaja svog centralnog dnevnika izvještavanju o SDS-u, čak 17 procenata. Ton izvještavanja je bio pretežno neutralan i pozitivan. Druge političke stranke o kojima se značajnije izvještavalo su bile SNSD, PDP (pojedinačno po 12 procenata). Izvještavanje o SDP-u je bilo isključivo neutralno, dok je izvještavanje o SNSD-u bilo pretežno neutralno (sa malim udjelom negativnog i pozitivnog tona). Pored navedenih, SDA je pripalo 8 procenata i HDZ-u BiH 7 procenata. Ton izvještavanja o njima je bio pretežno neutralan. Generalno gledajući, kada je TV stanica izvještavala pozitivno o bilo kojem političkom subjektu, to je bilo uglavnom u vezi sa rezultatima izbora.³⁶

TV BN, Dnevnik 2 u 19:30

TV BN je televizija sa sjedištem u Republici Srpskoj, te je uglavnom fokusirana na dešavanja na političkoj sceni u Republici Srpskoj. Tokom prvog perioda monitoringa, TV stanica je posvetila 31 procenat svog političkog i izbornog sadržaja SDS-u. Ton ovog izvještavanja je bio uglavnom neutralan.³⁷ Nasuprot tome, SNSD-u je dodijeljeno nekih 18 procenata medijskog sadržaja, pretežno negativnog i neutralnog tona. Pored navedenog, predsjedniku RS-a je dodijeljeno 10 procenata, uglavnom u vidu kritike.³⁸

Tokom drugog perioda monitoringa TV BN je nastavila da posvećuje većinu svog medijskog sadržaja SDS-u (27 procenata), zatim Vladi RS-a (22 procenata), te SNSD-u (20 procenata). Dok je SDS prikazivan pretežno u neutralnom i pozitivnom svjetlu, izvještavanje o SNSD-u bilo je pretežno negativno.³⁹ BN TV je izvještavala o posjeti predsjednika Dodika i premijerke Cvijanović Rusiji, bez prikazivanja njihovih obraćanja i izjava, već samo kroz saopštenja za štampu. Nije spomenuta Putinova podrška Vladi RS-a (dok su o njoj izvještavale ATV i RTRS). Umjesto toga, TV BN je

---

promociju, ili da joj se nekim argumentima suprotstavi. Nijednom od oopenata gospodina Izetbegovića nije pružena slična prilika.

³⁶ Na primjer, 20. oktobra Željka Cvijanović je prikazana kako govori da je SNSD bio među izbornim pobjednicima i da je u samo par slučajeva nekome pošlo za rukom da osvoji treći uzastopni mandat u tako teškim vremenima. U istom prilogu je govorila o SDS-u kao stranci koja je bila najveći gubitnik.

³⁷ Na primjer, kandidat SDS-a za predsjednika RS-a Ognjen Tadić, koji je često prikazivan na TV BN, dobio je 5. septembra skoro 4 minute za direktno obraćanje, što je mnogo više od bilo kojeg kandidata do tada.

³⁸ TV BN je takođe pružio priliku običnim građanima da izraze svoje negativno mišljenje o predsjedniku Dodiku. 8. septembra jedan radnik je tražio ostavku premijerke Željke Cvijanović govoreći: "Predsjedniče, nemam ništa dati djeci da jedu... Ovo su sve privatne institucije velikog šefa koji sjedi u staklenoj zgradi u Banjaluci..." 9. septembra emitovan je još jedan prilog prikazujući plakat koji je postavila nepoznata osoba u Banjaluci. Novinar TV BN-a je pročitao tekst sa plakata, koji je glasio: "Narode, svi vi koji planirate da idete pod predizborne šatore SNSD-a, sjetite se da sve što pojedete i popijete već ste platili nekoliko hiljada puta, a ako opet budete glasali za lopove iz SNSD-a, vaša djeca i unuci će vam otplaćivati tu večeru."

³⁹ Na primjer, 22. septembra, TV BN je emitovala prilog o jednom pristalici SDS-a koga su navodno u Banjaluci napale pristalice SNSD-a. Navodno su mu rekli da ljude iz SDS-a treba sve pobiti i da je Dodik kralj.

prikazala komentar Mirka Šarovića (SDS) da sporazum između RS-a i Rusije nije pravosnažan bez pristanka institucija Bosne i Hercegovine. Pored toga, u narednim dnevnicima TV BN je prikazivala mišljenja članova SDS-a i ekonomskih eksperata tako umanjujući značaj Dodikove posjete Rusiji.

Tokom trećeg perioda monitoringa, TV BN je nastavila posvećivati najveći dio svog programskog sadržaja SDS-u (27 procenata), zatim SNSD-u (21 procenat), Vladi RS-a (16 procenata), te predsjedniku RS-a (10 procenata). Slično kao i u prethodna dva perioda, SDS je pretežno prikazivan u neutralnom i pozitivnom svjetlu, dok je izvještavanje o SNSD-u i predsjedniku RS-a bilo uglavnom negativno.

Tokom postizbornog perioda, TV BN je nastavila sličnu uredničku politiku, dajući prednost strankama opozicije, posebno SDS-u, dok je s kritikom izvještavala o SNSD-u i vladinim institucijama u RS-u. Međutim, treba spomenuti da se, za razliku od predizbornog perioda, kada je izvještavanje o vladajućoj stranci bilo pretežno negativno i neutralno, u ovom periodu o SNSD-u (26 procenata), izvještavalo i u pozitivnom tonu. Ovo se odnosi na slučaj kada su predstavnici SNSD-a imali priliku da govore o dobrim rezultatima koje su ostvarili na izborima, te njihove navode da će stranka formirati novu vladu. Najveći dio medijskog sadržaja pripao je SDS-u (28 procenata), pretežno neutralnog i pozitivnog tona. Dvjema drugim strankama iz opozicije je pripalo pojedinačno po 11 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog tona (slično kao i kod izvještavanja o njima tokom predizborne kampanje, s tim izuzetkom da se o PDP-u izvještavalo sa više pozitivnog i neutralnog tona nekoliko dana prije izbora).⁴⁰

ATV, Vijesti u 19:00

ATV, privatna televizija sa sjedištem u RS-u, posvetila je najveći dio svog programa SDS-u i SNSD-u (pojedinačno po 19 i 18 procenata), tokom prvog perioda monitoringa. Ton izvještavanja je bio uglavnom pozitivan i neutralan. ATV se takođe fokusirala na izvještavanje o aktivnostima Vlade i predsjednika RS-a, s tim da je o predsjedniku iznesena kritika u par navrata,⁴¹ dok se o Vladi izvještavalo kroz uglavnom neutralan i pozitivan ton.

Tokom drugog perioda monitoringa, ATV je pokušala da pruži balansiraniju sliku izborne kampanje u odnosu na preostale dvije TV stanice iz Republike Srpske. SNSD i SDS su pojedinačno dobili po 17 i 9 procenata ukupnog medijskog prostora, pretežno neutralnog i pozitivnog tona (izvještavanje o SNSD-u sadržavalo je i dozu kritike). Najveći dio medijskog sadržaja pripao je Vladi RS-a, a ton je bio pretežno pozitivan i neutralan. Glavni razlozi za to su posjeta Rusiji premijerke Željke Cvijanović i predsjednika Milorada Dodika, izjave koje su dali tokom njihovog boravka u Rusiji, te

---

⁴⁰ Na primjer, 13. oktobra lider NDP-a Dragan Čavić je bio prikazan u Dnevniku 2 skoro 10 minuta, komentarišući izbore i kritikujući Dodika i SNSD. 14. oktobra TV BN je emitovala prilog iz Trnova, gdje su aktivisti SNSD-a napali akreditovanog posmatrača iz Saveza za promjene koji je krenuo prema uredu stranke. Nakon izbora, Mladen Bosić i Aleksandra Pandurević iz SDS-a su bili medijski vidljiviji od Ognjena Tadića, koji je bio kandidat za predsjednika. Milorad Dodik je negativno prikazan kroz brojne priloge u dnevniku BN-a, posebno u vezi sa stvaranjem potencijalnog saveza sa Koalicijom Domovina. Jedan takav prilog je prikazan 22. oktobra, gdje su prikazane njegove starije izjave u kojim se sukobljavao sa liderom Koalicije Domovina Emirom Suljagićem. Novinar je prikazao izjave Dodika i Suljagića u kojima su se sukobljavali, navodeći sljedeće: "Ovi stavovi su u potpunosti suprotni, ali kada se formira vlada, nešto ljubavi se javi."

⁴¹ 3. septembra ATV je emitovala izjavu Vukote Govedarice (SDS): "Ne daj Bože da se bilo ko iz RS-a ili Srbije ponaša kao što se Dodik ponašao pred izbore u 2012. godini." U prilogu o sastanku Dodika sa Vladimirom Putinom dvije izjave su uzete od predstavnika SDS-a, koji su rekli da sastanak smatraju nepotrebnim.

pozitivne reference u odnosu na njih.⁴² SDA je pripalo 17 procenata medijskog prostora u vezi sa smrću vođe SDA Sulejmana Tihića.⁴³

Tokom trećeg perioda monitoringa ATV je nastavila da posvećuje najveći dio svog centralnog dnevnika aktivnostima Vlade RS-a (25 procenata). Ton izvještavanja je bio pretežno pozitivan i neutralan. U izvještavanju o dvjema najvećim strankama, SNSD i SDS su dobili pojedinačno po 21 i 11 procenata. Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan i pozitivan. SDA je dobila 13 procenata ukupnog medijskog prostora u vezi sa smrću lidera SDA Sulejmana Tihića.

Poslije izbora, ATV je emitovala precizne priloge o rezultatima izbora i stanju među političkim strankama, pokrivajući cijelu teritoriju RS-a. Redovnim ažuriranjem vijesti o izbornim rezultatima, ATV je detaljno ispitala potencijalne koalicije, navodeći imena delegata u parlamentu i broj mandata koji su osvojile pojedine stranke. Dvije najveće suprotstavljene stranke u RS-u, SNSD i SDS, dobile su skoro istu količinu medijskog sadržaja – pojedinačno po 27 i 25 procenata. Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan. Druge partije kojima je pripao značajan medijski prostor su bile NDP, PDP (pojedinačno po 7 procenata) i SDP (6 procenata). Dok je izvještavanje o NDP-u i PDP-u imalo uglavnom pozitivan ton, izvještavanje o SDP-u je bilo uglavnom neutralno ili negativno.⁴⁴ Centralni dnevnik ATV-a inače traje dugo, 45 minuta, a ponekad se organizuje i gostovanje u studiju.

Radio

Izvještavanje o izbornim kandidatima i drugim važnim subjektima od strane tri praćene radio stanice je do određene mjere odražavalo izvještavanje na javnim TV stanicama, uz pojedine razlike. Dok su vijesti na Radiju RS-a bile isključivo vezane za događaje iz Republike Srpske, Radio FBiH i BH Radio su djelimično izvještavali o događajima u Republici Srpskoj.

Slično kao i u slučaju posmatranih TV stanica, radio stanice su počele da izvještavaju o političkim strankama poslije izbora, prenoseći njihovo mišljenje o izbornim rezultatima, njihova predviđanja, poglede i očekivanja u vezi sa formiranjem vlasti. Najveći dio medijskog prostora je ustupljen strankama koje su postigle najbolje izborne rezultate, sa izuzetkom SDP-a, o kojem su uprkos njegovim lošim rezultatima uveliko izvještavale dvije radio stanice sa sjedištem u Sarajevu.

BH Radio 1, Dnevnik u 15:00

Tokom prvog perioda monitoringa BH Radio je dodijelio 18 procenata svog medijskog sadržaja Vijeću ministara BiH. Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan. Što se tiče ovog izvještavanja,

---

⁴² Na primjer, 18. septembra ruski predsjednik Putin je izjavio sljedeće o predsjedniku RS-a: “Dodik je iskusan i vješt političar. Želim vam uspjeh na izborima, i znam da imate veliki broj glasača.”

⁴³ Iako je većinom izvještavanje o Miloradu Dodiku bilo ili neutralno ili pozitivno, ATV je 23. septembra emitovala prilog sa Slavkom Vučurevićem, gradonačelnikom Trebinja (PDP), koji je o Dodiku izjavio: “Ne razumijem šta Dodik radi u Trebinju? Šta traži Dodik u Trebinju? Može da traži svoje političke sagovornike među onima koji su poput njega, a on sigurno nije čovjek koji sa sobom nosi neku moralnu veličinu kako bi bio predsjednik. Naravno, nadam se da to više nikada neće postati i da se nalazi u teškoj, mračnoj i mučnoj prošlosti RS-a.” Miloradu Dodiku je ukazana prilika da odgovori, na šta je izjavio: “Ne želim čak ni da komentarišem Slavkovu glupost i cinizam.”

⁴⁴ 13. oktobra ATV je pozvala u goste Dragana Čavića (NDP), koji je govorio skoro 10 minuta; 18. oktobra gost u studiju je bio Mladen Bosić (SDS); 19. oktobra gost u studiju je bila Željka Cvijanović (SNSD), a 26. oktobra to je opet bio Dragan Čavić (svako od njih je imao na raspolaganju nekih 7 minuta). Postizborni prilozi u dnevniku su bili veoma obimni i dugi, te su prikazivali različite aktere i njihova mišljenja. Ako je bilo riječi o potencijalnim koalicijama, novinari ATV-a su pokušavali da dobiju izjavu od svih stranačkih predstavnika pojedine koalicije kako bi provjerili tačnost tih navoda.

značajan udio je pripao Vjekoslavu Bevandi, predsjedavajućem Vijeća ministara BiH, koji je kritikovao neuspješan rad ministara i nemogućnost da formiraju kvorum u Vijeću. Vladi Federacije i Vladi RS-a je dodijeljeno pojedinačno po 13 i 6 procenata medijskog prostora, podjednako pozitivnog i negativnog tona. U pogledu izvještavanja o političkim strankama SDA i SDP su dobili pojedinačno po 10 i 7 procenata. Dok je izvještavanje o SDP-u bilo uglavnom pozitivno i neutralno, izvještavanje o SDA je bilo uglavnom neutralno.

Tokom drugog perioda monitoringa, BH Radio 1 je skoro proporcionalno izvještavao o sve tri vlade – Vladi Federacije BiH i Vladi RS-a, koje su dobile po 18 procenata, a Vijeće ministara BiH 21 procenat medijskog prostora. Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan, ali su pojedini pripadnici izvršne vlasti kritikovani u nekoliko navrata.⁴⁵ BH radio 1 je emitovao i neke pozitivne informacije o Vijeću ministara BiH.⁴⁶

Tokom trećeg perioda monitoringa BH radio 1 je nastavio da podjednako izvještava o Vladi Federacije BiH i Vijeću ministara BiH (pojedinačno po 13 procenata). Ton ovog izvještavanja je bio uglavnom neutralan. Vladi RS-a je pripalo 9 procenata medijskog prostora, uglavnom negativnog tona. Iako je BH radio izvještavao o brojnim političkim strankama i koalicijama, nijedna od njih nije dobila značajniji udio u medijskom prostoru. Stranka o kojoj se najviše izvještavalo je bila SDA (u vezi sa smrću Sulejmana Tihića).

Poslije izbora, slično kao i sa praćenim TV stanicama, u dnevniku BH Radija se počelo više izvještavati o političkim strankama. Tokom ovog perioda monitoringa (13-31. oktobra), HDZ-u BiH je pripalo 16 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona, dok su SNSD i SDP dobili po 13 procenata. Dok je izvještavanje o SNSD-u bilo uglavnom neutralnog i pozitivnog tona, o SDP-u se izvještavalo uz djelimičnu kritiku (iako je sveukupno gledano ton izvještavanja bio neutralan). Izborni rezultati SDP-a su privukli puno pažnje. BH Radio je posvetio dio svog programskog sadržaja raznim predstavnicima SDP-a koji su prikazani kako govore da stranci trebaju radikalne promjene.⁴⁷

Radio FBiH, Dnevnik u 17:00

Tokom perioda prvog monitoringa, Radio FBiH je većinu svog medijskog prostora posvetio izvještavanju o Vladi Federacije BiH (29 procenata). Međutim, za razliku od FTV-a, koja je uglavnom kritikovala vlasti u Federaciji, čak 38 procenata izvještavanja je nosilo pozitivan ton, a samo 24 procenta negativan.⁴⁸ U pogledu izvještavanja o izbornim kandidatima, SDA i SDP su

---

⁴⁵ Na primjer, 16. septembra je emitovan prilog o ispitivanju rada državnih institucija, posebno naglašavajući rad Vlade Federacije BiH. Vlada je, između ostalog, kritikovana u vezi ministra poljoprivrede Jerka Lijanovića, povodom raznih navoda vezanih za pronevjeru sredstava i pranje novca.

⁴⁶ 25. septembra emitovan je pozitivan prilog o Vijeću ministara BiH u vezi sa implementacijom donacije vrijedne 10 miliona maraka u svrhu pomoći poplavljenim područjima. Predsjedavajući Vijeća ministara Vjekoslav Bevanda obratio se javnosti u trajanju od 50 sekundi, govoreći o načinu na koji program funkcioniše, te da je dobro dizajniran u smislu da će sredstva doći u prave ruke.

⁴⁷ 19. oktobra BH Radio je emitovao prilog o lideru SDP-a Zlatku Lagumždiji, koji je odbio da prihvati ličnu odgovornost za poraz govoreći da “SDP nije Konkordija”; “Ja nisam kapetan Konkordije koji će napustiti svoj brod” i „da će se SDP izvući iz krize“.

⁴⁸ Državni zvaničnici koji su bili najprisutniji u programu tokom ovog perioda su premijer Federacije BiH Nermin Nikšić, zatim predsjednik Federacije BiH Živko Budimir, i predsjedavajući Vijeća ministara BiH Vjekoslav Bevanda. Većina priloga o ovim subjektima prikazana je 10. septembra. Uglavnom su se odnosili na hapšenje ministra Lijanovića i drugih saradnika. Od mnogih političara je zatražen komentar na spomenutu situaciju, dok je ministar Lijanović izjavio da su motivi hapšenja vezani za predizbornu kampanju, tj. da ga opozicija želi spriječiti u osvajanju glasova.

dobili pojedinačno po 9 procenata ukupnog medijskog prostora.⁴⁹ HDZ-u BiH je dodijeljeno 11 procenata, uglavnom neutralnog tona.

Tokom drugog perioda monitoringa, Vladi Federacije BiH i Vijeću ministara BiH je pripalo skoro 50 procenata programa Radija FBiH vezanog za politiku i izbore (pojedinačno po 24 i 25 procenata). Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan i pozitivan.⁵⁰ Tek je u nekoliko prilika bio kritikovan rad Vlade Federacije BiH.⁵¹ U pogledu izvještavanja o političkim strankama i koalicijama, SDA i HDZ-u BiH je dodijeljeno pojedinačno po 14 i 9 procenata. Ovo izvještavanje je bilo uglavnom neutralnog tona. Nijedna druga stranka nije dobila više od 3 procenta ukupnog medijskog prostora.

Ovaj trend se nastavio u trećem periodu monitoringa, kada je Vladi Federacije BiH i Vijeću ministara BiH opet dodijeljena skoro polovina medijskog sadržaja vezanog za politiku i izbore. Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan i pozitivan. U pogledu izvještavanja o drugim političkim strankama i koalicijama, SDA i HDZ-u je pripalo pojedinačno po 14 i 10 procenata. Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan. Nijedna druga stranka nije dobila više od 5 procenata ukupnog medijskog prostora.

Slično kao u slučaju drugih praćenih stanica, Radio FBiH se u postizbornom periodu fokusirao na izvještavanje o SDP-u, posvećujući mu čak 23 procenta ukupnog medijskog prostora. Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan i negativan. Tako se 13. oktobra program vijesti fokusirao na izborne rezultate, spominjući razne stranke i naglašavajući poraz SDP-a. Prilog je zaključen rečenicom: "Bilo je jasno već nakon preliminarnih i nezvaničnih rezultata iz Centralne izborne komisije da je SDP neprikosnoveni gubitnik ovih izbora." Pored toga što je spomenuta u uvodu, ova rečenica je ponovljena i u samom prilogu. U toku narednih nekoliko dana, SDP i njegovi problemi su se nalazili u centru pažnje, te je stranka prikazivana uglavnom kroz negativan ton. U pogledu izvještavanja o drugim strankama: SDA, HDZ-u je pripalo pojedinačno po 12 procenata, DF-u je pripalo 10 procenata medijskog prostora, pretežno neutralnog i pozitivnog tona.

Radio RS-a, Dnevnik u 16:00

Tokom prvog perioda monitoringa, slično kao i u slučaju RTRS-a, Radio RS-a je najveći dio sadržaja svog dnevnika posvetio izvještavanju o Vladi RS-a (31 procenat), SNSD-u (18 procenata) i predsjedniku RS-a (20 procenata). Ton izvještavanja je bio uglavnom pozitivan i neutralan.⁵² SDS-u je pripalo samo 8 procenata medijskog prostora, pretežno neutralnog i pozitivnog tona.

Tokom drugog perioda monitoringa Radio RS-a je posvetio skoro polovinu svog medijskog sadržaja (49 procenata) aktivnostima Vlade RS-a (što predstavlja povećanje u odnosu na raniji period, kada je zastupljenost iznosila 31 procenat). Razlog za to je, između ostalog, posjeta Rusiji predsjednika Milorada Dodika i premijerke Željke Cvijanović. Izvještavanje je bilo pretežno pozitivnog i

---

⁴⁹ Dok je izvještavanje o SDA bilo uglavnom pozitivno i neutralno, izvještavanje o SDP-u je bilo pretežno neutralno.

⁵⁰ Na primjer, Radio FBiH je 23. septembra emitovao prilog o otvaranju Centra za transplantacijsku medicinu, prikazujući ministra zdravlja FBiH Rasmira Mesihovića u pozitivnom svjetlu.

⁵¹ Na primjer, Radio FBiH je 17. septembra emitovao prilog o reviziji federalnih ministarstava poljoprivrede, finansija, boraca i invalida, prikazujući izjave parlamentaraca iz stranaka opozicije, koji su kritikovali Vladu.

⁵² Na primjer, Radio RS-a je 1. septembra emitovao prilog o obilježavanju desetogodišnjice fabrike obuće „Bena“. Prilog je prikazao Milorada Dodika, koji je izjavio: "Ova fabrika cipela je lider u regionu. Trend zapošljavanja u ovoj fabrici će se nastaviti, za što će ubuduće biti obezbijeđena dodatna materijalna sredstva. Moguće je da do sljedeće godine zaposlimo još 500 radnika. Premijerka RS-a Željka Cvijanović i ja smo takođe spremni pružiti podršku u dodatnim resursima." Druga mišljenja i pogledi nisu prenijeti.

neutralnog tona, te je potcrtalo ekonomski i politički značaj odnosa RS-a sa Ruskom Federacijom.⁵³ U pogledu izvještavanja o drugim strankama i koalicijama, najveći dio pripao je SNSD-u (18 procenata). Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan i pozitivan. Oštar kontrast, međutim, možemo naći u izvještavanju o glavnoj stranci opozicije – svega 3 procenta medijskog prostora, pretežno neutralnog i pozitivnog tona.

Tokom trećeg perioda monitoringa, Radio RS-a je dodijelio više od 84 procenta sadržaja svog centralnog dnevnika aktivnostima Vlade RS-a (41 procenat), predsjedniku RS-a (24 procenta) i SNSD-u (19 procenata). Ton izvještavanja je bio pretežno pozitivan i neutralan, dok su naglašavani politički i ekonomski uspjesi trenutne vlasti, bez prikazivanja suprotstavljenih i nezavisnih mišljenja. Oštar kontrast možemo primijetiti u izvještavanju o glavnoj stranci opozicije, kojoj je dodijeljeno svega 3 procenta medijskog prostora, pretežno neutralnog i pozitivnog tona.

Vrijedi spomenuti da je i u slučaju Radija RS-a nakon izbora došlo do ponovnog emitovanja priloga o političkim strankama u okviru centralnog dnevnika. Međutim, Radio RS-a je nastavio sa svojom otvorenom promocijom SNSD-a (20 procenata medijskog prostora), Vlade RS-a (12 procenata) i predsjednika Milorada Dodika (8 procenata), prikazujući ih u neutralnom i pozitivnom tonu (u slučaju Vlade RS-a ton je bio više pozitivan nego neutralan). Poređenja radi, glavna stranka opozicije, SDS, dobila je samo 13 procenata medijskog prostora, uglavnom neutralnog tona (što je porast u odnosu na predizborni period, ali još uvijek manje od vladajuće stranke). Druge stranke o kojima se više izvještavalo predstavljaju PDP i SP sa po 7 procenata, SDA i DNS sa po 6 procenata. Ton izvještavanja za ove stranke je bio pretežno neutralan i pozitivan.

Sa izuzetkom SDP-a (3 procenta), nijednoj od drugih stranaka koje se se pojavile u programu Radija RS-a nije upućena kritika. Djelimična kritika upućena je i Centralnoj izbornoj komisiji. Na primjer, 19. oktobra Radio je emitovao prilog koji je istakao da je „Centralna izborna komisija organizovala izborni proces, te bi za organizaciju i implementaciju ovih izbora jedva dobila prolaznu ocjenu”.

Novine

Kada su u pitanju printani mediji, može se reći da u BiH nije postojala velika čitalačka publika, te da je danas, zahvaljujući lošoj ekonomskoj situaciji i ograničenom kvalitetu medijske ponude, ona još manja. Printani mediji su međusobno uveliko podijeljeni ili ograničeni etničkim obilježjima svoje publike. Ovo sprečava printane medije da dođu do veće čitanosti na državnom nivou, te ih prisiljava da se prvenstveno usmjeravaju na dominantnu etničku grupu u regiji gdje se novine izdaju. Štaviše, printani mediji se usmjeravaju prema građanima koji podržavaju ideje pojedinih političkih opcija kojima su bliski. Ovo je imalo direktan uticaj na medijsko izvještavanje o izborima.

Kada je u pitanju njihov odnos sa elitama i/ili građanima, položaj medija u Bosni i Hercegovini je veoma komplikovan. Moglo bi se čak reći da printani mediji u vremenu „redovne“ političke komunikacije (između izbora) služe kao glasnogovornici elita, a ne građana (što se može vidjeti iz njihovog sadržaja, odabira tema, odabira sagovornika, pristupa i tona prema određenim pojedincima, grupama, strankama i sl.). Printani mediji u BiH se uglavnom nalaze u vlasništvu

⁵³ Pored toga što je bio optužen od strane opozicije da je svoju posjetu Rusiji iskoristio za izbornu kampanju, Miloradu Dodiku je pružena prilika da iznese objašnjenje. Kada je 18. septembra intervjuisan od strane novinara Radija RS-a, postavljeno mu je sljedeće pitanje: „Zašto je posjeta organizovana za vrijeme predizborne kampanje?” Predsjednik je izjavio sljedeće: „Nije stranka išla u posjetu. Tamo smo otišli u svojstvu visokih zvaničnika u cilju postizanja sporazuma o strateškim, državnim stvarima. Činjenica da se to dogodilo tokom predizborne kampanje je predstavljala dodatni teret za nas jer smo morali da nakratko prekinemo sa kampanjom i tamo razgovaramo o svim pitanjima koja su trebala biti riješena.” Druga mišljenja i pogledi nisu prenijeti od novinara, niti od bilo koga drugog.

političkih ili ekonomskih moćnika, ili su bliski sa političkim elitama, što se takođe odrazilo na medijsko izvještavanje o izborima 2014.

Tokom predizborne kampanje, printani mediji su bili uglavnom fokusirani na određeni region/dio Bosne i Hercegovine i/ili na pojedine političke opcije. Mediji iz RS-a su bili uglavnom fokusirani na izvještavanje o političkim strankama u tom entitetu, dok su se mediji u FBiH fokusirali na izvještavanje o političkim subjektima iz tog entiteta. Ovo je veoma slično situaciji iz 2010. godine, kada je uočena oštra podjela u medijskom izvještavanju tokom predizborne kampanje na osnovu teritorijalnog i etnonacionalnog principa.

Predizborna kampanja je zvanično počela 12. septembra 2014. ali su printani mediji izvještavali o pojedinim političkim strankama i/ili kandidatima čak i prije zvaničnog početka kampanje. Ovo nije bio slučaj samo sa političkim strankama i kandidatima koji su obavljali vlast prije ovih izbora, već i sa nekim drugim strankama. Uzevši ovo u obzir možemo reći da je izborna kampanja za printane medije počela ranije, jer su printani mediji izvještavali o raznim političkim strankama, kroz različite tonove. Teme u ovim člancima nisu bile vezane za stranke ili za izbore, već za različita problemska pitanja kao što su izbor direktora RAK-a, funkcionalnost vlade i sl. Međutim, u nekim od ovih članaka (koji su na prvi pogled izgledali kao članci od javnog interesa i pitanja važnih za građane), o nekim političkim strankama (u mnogim slučajevima o SDP-u) se izvještavalo u veoma negativnom tonu.

Pored navedenog, zapažen je interesantan fenomen u danima pred zvanični početak izborne kampanje – nekoliko novina je počelo da prikazuje pojedine političare u svojim sekcijama za kulturu (npr. prisustvo u pozorištu), sport i sl. Ovaj oblik suptilne manipulacije (u vidu diskreditacije pojedinih stranaka i suptilne promocije drugih) pokazao je simpatije i antipatije novina prema političkim strankama. Ovo je takođe bio početak manipulacije nacionalnim osjećanjima, posebno u RS-u, gdje su mediji pokušali da diskredituju pojedine stranke predstavljajući ih kao nesrpske ili antisrpske, ili one koje su protiv Republike Srpske, govoreći, na primjer, da su njihove zastave pronađene „na ogradi džamije“ (Glas Srpske o SDS-u tokom prve sedmice septembra).

Četiri sedmice predizborne kampanje pokazale su nekoliko trendova. Prvi od njih predstavlja činjenicu da su štampani mediji pretežno pratili agende političkih stranaka i kandidata i nisu objavili mnogo članaka koji bi građanima bili od koristi u smislu njihove političke orijentacije u političkoj areni, te da su se uglavnom fokusirali na aktivnosti političkih stranaka i ideja koje su predstavljale. Izvještavanje o politici je bilo individualizovano, jer je više pažnje posvećivano kandidatima, njihovim profilima, mislima i idejama, u odnosu na same programe političkih stranaka. Temeljito izvještavanje o političkim programima ili istraživačkim pričama o ključnim neriješenim pitanjima u bh. društvu, te rješenjima koje nude različite političke stranke, nije bilo prisutno, kao što je to bio slučaj i sa predizbornom kampanjom tokom izbora 2010.

Drugi primijećeni trend se odnosio na to da su se printani mediji odlučivali za određene političke stranke i podržavali ih u svom izvještavanju. Ovo se može vidjeti ne samo u tonu u kojem su mediji izvještavali o pojedinoj političkoj stranci već i u količini medijskog prostora posvećenog tim strankama. Printani mediji su pružali promociju odabranim političkim liderima i strankama ne samo u sekciji namijenjenoj izborima već i u dijelovima novina namijenjenim sportu, zabavi i sl. Očigledno je da su političke stranke koje su se oglašavale u pojedinim medijima najbolje bile tretirane od strane tih istih medija, ali oglašavanje nije bilo jedini kriterij za iskazivanje naklonosti prema pojedinim strankama. „Dobri odnosi“, kako su politički lideri voljeli nazivati svoju bliskost sa pojedinim vlasnicima medija, takođe su odredili tretman pojedinih stranaka od strane pojedinih medija.

Do određene mjere je razumljivo da su printani mediji imali određene političke preferencije i da su podržavali pojedine političke opcije, međutim, glavni problem u ovom kontekstu predstavlja nedostatak pluralizma i diverziteta političkih stavova dostupnih građanima. Čitaoci koji čitaju samo jedne novine nisu mogli dobiti uvid u različite političke stavove i ideje. Nije primijećeno puno promjene u pristupu zabilježenom tokom ove izborne kampanje u poređenju sa onom iz 2010: i dalje je postojao nedostatak istraživačkog i tematskog izvještavanja, dok je većina medijskih „proizvoda“ bila vezana za političke kandidate (intervjui sa njima) i/ili predizborne aktivnosti političkih stranaka.

Sljedeći trend koji se javio u vezi sa printanim medijima jeste da mediji nisu puno pisali o izbornom procesu, aktivnostima Centralne izborne komisije, te da uopšteno nisu služili kao „kompas“ građanima u izbornom procesu. Ukoliko građani ne bi bili informisani o izbornom procesu (npr., kako da glasaju i sl.) od strane drugih vrsta medija, ne bi bili u mogućnosti saznati o tome iz printanih medija.

Centralna izborna komisija je predstavljena kao izvor vijesti u postizbornom periodu, kada je većina printanih medija počela da piše o rezultatima izbora i potencijalnim koalicijama. Ovaj postizborni period je predstavljao vrijeme najveće kritike SDP-a, te je ova stranka bila zastupljena kroz većinu medija, jer su razmatrali uzroke izbornog poraza ove stranke i mogući razvoj događaja unutar stranke nakon izbora. Nakon izbora, printani mediji su se više okrenuli analitičarima, predstavnicima NVO sektora, kako bi od njih dobili mišljenje o mogućem ishodu izbora i formiranju postizbornih koalicija.

Neke novine i portali su pokušali kreirati bolji analitički sadržaj koji bi pomogao glasačima da analiziraju i ocijene kvalitete i programe izbornih kandidata. Internet mediji su glasačima ponudili široku lepezu političkih mišljenja i detaljnije informacije o predizornoj kampanji nego što je to bio slučaj kod drugih vrsta medija.

Dnevni avaz

Tokom prve sedmice monitoringa, Dnevni avaz je kroz većinu svojih članaka pisao o SBB-u, kojem je posvetio čak 30 procenata svog političkog i izbornog sadržaja. Sljedeća stranka o kojoj se više pisalo je bila SDA, sa 17 procenata od ukupnog novinskog sadržaja. Dok je ton izvještavanja o SBB-u bio pretežno pozitivan, ton o SDA je bio veoma negativan. Pored ovoga, negativan ton je bio usmjeren i prema bošnjačkom članu Predsjedništva Bakiru Izetbegoviću, kao i prema SDP-u i Vladi FBiH.

Tokom drugog perioda monitoringa, dvije najzastupljenije stranke u Dnevnom avazu su bile SBB (sa 27 procenata) i SDA (sa 24 procenta). Međutim, dok je ton izvještavanja prema SBB-u bio ili pozitivan ili neutralan, u slučaju SDA je bio negativan ili neutralan.⁵⁴ Pored navedenog, kritika je upućena i SDP-u (8 procenata). Dnevni avaz je koristio fotografije kao instrument za prikazivanje pojedinih političkih stranaka (pretežno SDP i SDA) kao neuspješnih (na primjer, slika prazne dvorane tokom predizbornog skupa). Treba spomenuti da je tokom ovog perioda monitoringa Martinu Ragužu pružena prilika da predstavi svoj politički program i stavove (iako su njegovoj stranci, HDZ 1990, pripala svega 2 procenta od ukupnog novinskog sadržaja).

---

⁵⁴ Bakir Izetbegović je posebno negativno prikazan u člancima objavljenim o njemu i SDA, 12., 14., 15. i 25. septembra.

Tokom trećeg perioda monitoringa, dvije najzastupljenije stranke u Dnevnom avazu su opet bile SBB (sa 25 procenata) i SDA (sa 22 procenta). Kao i u prethodnom slučaju, ton prema SBB-u je bio pozitivan ili neutralan, dok je ton prema SDA bio pretežno negativan ili neutralan. Pored ovoga, kritika je upućena SDP-u (7 procenata), Vladi FBiH (7 procenata) i Bakiru Izetbegoviću (u svojstvu člana Predsjedništva BiH i lidera SDA).

U postizbornom periodu, tri najprisutnije političke stranke u Dnevnom avazu su bile SDP (29 procenata), SDA (14 procenata) i SBB (10 procenata). Dok je ton izvještavanja prema SDP-u bio negativan ili neutralan, ton prema SBB-u je bio neutralan i pozitivan. O SDA se takođe izvještavalo kroz negativan i neutralan ton, ali i uz malo pozitivnog tona. Glavne teme o kojima je Dnevni avaz pisao u ovom postizbornom periodu su se odnosile na rezultate izbora, broj mandata koje su osvojile neke stranke, potencijalne koalicije, te na reakcije političkih stranaka na činjenicu da je CIK-u trebalo duže vrijeme da objavi konačne rezultate izbora.

Tokom ovog perioda, CIK je više citiran i bio prisutan medijski nego što je to bio slučaj u toku predizborne kampanje, jer su se u fokusu našli rezultati izbora. O Bakiru Izetbegoviću, kao kandidatu koji je pobijedio na izborima za mjesto bošnjačkog člana Predsjedništva BiH, u Dnevnom avazu se pisalo i u postizbornom periodu. U člancima zasnovanim na rezultatima CIK-a, ton izvještavanja o Izetbegoviću je bio neutralan.⁵⁵

Glas Srpske

U cjelini, Glas Srpske je uglavnom izvještavao o događajima sa područja Republike Srpske. Tokom prvog perioda monitoringa, novine su ustupile 17 procenata svog političkog i izbornog sadržaja izvještavanju o aktivnostima Vijeća ministara BiH. Ton ovog izvještavanja je bio uglavnom neutralan. O političkim strankama iz FBiH se pisalo malo ili nikako (SDA jedan procenat, HDZ manje od jednog procenta). Kod izvještavanja o državnom nivou vlasti, najviše se pisalo o nekim „problematičnim“ pitanjima kao što je imenovanje direktora RAK-a (tokom prvih deset dana monitoringa objavljena su četiri članka na tu temu uz jaku indiciju da je SDP odgovoran za loše funkcionisanje RAK-a).⁵⁶ Vladi RS-a je pripalo 14 procenata sadržaja, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona. U pogledu izvještavanja o političkim strankama, najveći dio sadržaja pripao je SNSD-u, čak 29 procenata. Ton izvještavanja je bio pretežno neutralan i pozitivan. Što se tiče stranaka iz reda opozicije, one su rijetko spominjane (SDS 6 procenata, PDP 1 procenat), a i kad jesu bile spominjane prikazivane su kao stranke koje ne rade u interesu RS-a i srpskog naroda. Pored ovoga, Glas Srpske je objavio članak o tome kako građani Federacije BiH vide Mladena Ivanića kao najbolje rješenje za RS. Novine su iskazale svoju podršku SNSD-u, bez nekog velikog interesa da objavljuju informacije o glasačkom procesu, kao i da izvještavaju o dešavanjima na političkoj sceni na državnom nivou.

Tokom drugog perioda monitoringa, Glas Srpske je nastavio da objavljuje članke vezane uglavnom za dešavanja na teritoriji RS-a. Vlada RS-a i SNSD su dobili pojedinačno po 12 i 10 procenata

---

⁵⁵ Međutim, Dnevni avaz je 29. oktobra objavio negativan članak o Izetbegoviću, u kojem je Avaz podsjetio svoje čitaoce da je Izetbegović obećao otvaranje 100.000 radnih mjesta poslije izbora, a posao dao „Salku Selmanu u svojstvu direktora Razvojne banke (...) Sunce je počelo, te će i nastaviti da sija za druge ljude u naredne četiri godine. To je zato što je Izetbegović obećao, a on je čovjek od svoje riječi. I nije istina da se brine samo za svoju porodicu i nikog više. Nije! Čak i ne spava od brige za sve nas“, napisano je u Dnevnom avazu u vidu sarkastičnog komentara. Ovaj komentar je ustvari nastavak negativne kampanje koju je Dnevni avaz vodio protiv Izetbegovića u predizbornom periodu.

⁵⁶ Na primjer: “Vijeće ministara je prekršilo rok za imenovanje zbog ministara iz SDP-a“ ili „SDP stvara opstrukciju kako bi zadržao Huseinovića na njegovoj poziciji”

medijskog sadržaja, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona.⁵⁷ Nasuprot tome, SDS-u je dodijeljeno 9 procenata medijskog sadržaja, uglavnom neutralnog tona. Slično kao i u slučaju drugih medija, Glas Srpske je obimno izvještavao o smrti Sulejmana Tihića.⁵⁸

Slično kao u prethodna dva perioda, Glas Srpske je tokom trećeg perioda monitoringa izvještavao uglavnom o dešavanjima u RS-u. Vladi RS-a i SNSD-u je dodijeljeno pojedinačno po 11 i 23 procenta medijskog sadržaja, pretežno neutralnog i pozitivnog tona. Nasuprot tome, SDS-u je pripalo samo 7 procenata medijskog sadržaja, uglavnom neutralnog tona.

Nakon izbora, Glas Srpske je više pažnje posvetio SNSD-u (29 procenata) i SDS-u (14 procenata), u odnosu na ostale stranke. Dok je ton izvještavanja o SNSD-u bio pretežno neutralan, ton o SDS-u je bio neutralan i negativan. SDP-u je dodijeljeno 6 procenata medijskog sadržaja, a ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan i negativan. Glas Srpske, kao što je to bio slučaj i kod drugih printanih medija, pisao je o razlozima loših izbornih rezultata SDP-a. Novine su koristile CIK kao medijski izvor vezano za novosti u vezi sa izbornim rezultatima, a ne podatke i procjene koje su dolazile od političkih stranaka. Međutim, kad je bilo riječi o mogućim koalicijama, Glas Srpske je koristio SNSD kao izvor informacija o mogućim koalicijama i koristio njihove podatke o izbornim rezultatima koji su išli u prilog SNSD-u.⁵⁹

Dnevni list

Tokom prvog perioda monitoringa, Dnevni list je najveći dio svog medijskog sadržaja dodijelio Vladi FBiH (20 procenata). Ton ovog izvještavanja je bio više pozitivan nego negativan. U pogledu izvještavanja o političkim strankama, SDP-u je pripalo 13 procenata medijskog sadržaja, pretežno pozitivnog i neutralnog tona.⁶⁰ Stranke o kojima se najviše izvještavalo su bile HDZ 1990 (sa 9 procenata), SDA (sa 9 procenata) i HDZ sa (7 procenata). Ton izvještavanja o ovim strankama bio je takođe pretežno pozitivan i neutralan. Dnevni list je objavljivao i pojedine članke u kojima se govorilo o tome da stranke uopšteno manipulišu glasačima.⁶¹ Ovo se dijelom može shvatiti kao pokušaj obrazovanja javnog mnijenja u vezi sa izborima, ali i kao oštra kritika trenutne vlasti i opozicije.⁶² Kritika političke arene se takođe može primijetiti iz pitanja novinara tokom intervjua sa političkim kandidatima.⁶³

---

⁵⁷ Naročito obimno novine su izvještavale o posjeti Moskvi dvoje vrhovnih zvaničnika iz RS-a, prikazujući Milorada Dodika i Vladimira Putina na naslovnoj stranici, uz veliku fotografiju (19. septembra).

⁵⁸ 27. septembra pod naslovom „Borci za kompromis su nas napustili“. Ton izvještavanja o Tihiću je bio pozitivan ili neutralan.

⁵⁹ Glas Srpske je u takvim člancima iznosio pozitivan ton prema SNSD-u, najavljujući da će ova stranka biti ta koja će formirati vladu na nivou RS-a (članci objavljeni 14., 15. i 29. oktobra). Novine su objavile nekoliko članaka koji su govorili o izbornom porazu SDS-a. Vrijedi spomenuti da je, kao u slučaju Federacije BiH, Zlatko Lagumdžija „optužen“ za poraz SDP-a. Glas Srpske slično je okrivio i Mladena Bosića za loše rezultate koje je ostvario SDS. „Bosić iz stranke uklonio tvorce RS-a“ (članak je sugerisao da je Mladen Bosić dio zavjere međunarodne zajednice da iz SDS-a ukloni sve one koji su učestvovali u stvaraju RS-a, što implicira da je on protiv Republike Srpske i da radi za međunarodnu zajednicu).

⁶⁰ Na primjer, novine su 1. septembra objavile poduži intervju sa predsjedničkim kandidatom SDP-a Bakirom Hadžiomerovićem.

⁶¹ Na primjer, Dnevni list je 3. septembra objavio članak koji je sugerisao da „nije program taj koji osvaja izbore već novac“, tj. tvrdi da su stranački programi većinom slični i nevažni“, i da je „kako bi se odnijela pobjeda, najvažnije da imate novca za predstavljanje kako bi osvojili simpatije glasača, ali i za plaćanje onoga što se ne vidi i što se ne zna“.

⁶² Drugi članak objavljen 5. septembra (stranica 11) navodi da građani ne glasaju jer nemaju za koga, i da je „razlog zbog kojeg 45% registrovanih birača u BiH ne glasa taj što ne vide alternativu na političkoj sceni BiH“.

⁶³ Takav primjer je prisutan u intervjuu sa Bakirom Hadžiomerovićem. Pitanje navodi da je „politička arena BiH ispunjena lopovlukom, nepotizmom i korupcijom“, te da je pogodno tlo za brojne „gadosti“.

Tokom drugog perioda monitoringa Dnevni list je SDP-u posvetio puno manje pažnje nego što je to bio slučaj u prethodnom periodu (8 procenata u odnosu na 20 procenata u toku prve dvije sedmice). S druge strane, veličina medijskog sadržaja dodijeljena HDZ-u 1990 se udvostručila (19 procenata u odnosu na 9 procenata u toku prvog perioda). Izvještavanje o SDP-u i HDZ-u 1990 je bilo pretežno pozitivno.⁶⁴ Druga stranka o kojoj se više izvještavalo je bila SDA (sa 13 procenata), uglavnom pozitivnog i neutralnog tona.⁶⁵

Tokom trećeg perioda monitoringa, Dnevni list je dodijelio većinu svog političkog i izbornog sadržaja HDZ-u 1990 (17 procenata), isključivo pozitivnog tona. Druge stranke i koalicije o kojima se više izvještavalo su bile NSRzB (11 procenata), SDA (10 procenata) i SDP (10 procenata). Izvještavanje o ovim strankama je bilo uglavnom pozitivno.

Nakon izbora, Dnevni list je najveći dio svog sadržaja posvetio SDP-u (22 procenta), USD-u (17 procenata), i HDZ-u (9 procenata). Ton u izvještavanju o USD-u je bio uglavnom neutralan; ton izvještavanja u slučaju SDP-a je bio uglavnom neutralan i pozitivan, dok je ton u vezi HDZ-a bio uglavnom neutralan (ali u poređenju sa drugim političkim subjektima, HDZ je najviše kritikovan u odnosu na ostale stranke). Kada je izvještavano o rezultatima izbora, Dnevni list je predstavio političke subjekte na neutralan način. Interesantna je činjenica da su novine objavile određen broj članaka u kojima su lideri ili kandidati različitih političkih stranaka govorili o svojim kolegama (Mladen Ivanić o Miloradu Dodiku, Bakir Hadžiomerović o Željku Komšiću) uglavnom u negativnom tonu, što je na neki način predstavljalo nastavak predizbornog narativa među političarima. Dvadesetog oktobra novinar Dnevnog lista je sačinio analizu o Zlatku Lagumdžiji u kojoj su se našli mnogi negativni komentari (kao što je poređenje Lagumdžije sa Staljinom).

Nezavisne novine

Nezavisne novine su tokom prvog perioda monitoringa najviše izvještavale o Vladi RS-a (25 procenata) i o SNSD-u (10 procenata). Dok je ton izvještavanja o Vladi RS-a bio pretežno pozitivan, ton prema SNSD-u je bio ili pozitivan ili neutralan.⁶⁶ Nasuprot tome, Koaliciji Domovina su dodijeljena svega 2 procenta medijskog sadržaja, isključivo negativnog tona. Druge stranke o kojima se više izvještavalo su bile SDA (sa 4 procenta) i SDS (sa 6 procenata).

Tokom drugog perioda monitoringa Nezavisne novine su 13 procenata svog političkog i izbornog sadržaja posvetile aktivnostima Vlade RS-a (posjeta Moskvi Milorada Dodika i Željke Cvijanović), te 12 procenata aktivnostima SNSD-a. Ton izvještavanja je bio pretežno neutralan i pozitivan (slično kao i tokom prvog perioda monitoringa). Nezavisne novine su 15. septembra otvorile posebnu sekciju novina pod nazivom „Izbori 2014“. Od kada je uvedena ova sekcija, dnevno je objavljivani barem po jedan veliki članak o SNSD-u (isključivo pozitivnog tona). Međutim, i druge političke stranke su imale priliku predstaviti svoje ideje u Nezavisnim novinama. Do sada su objavljeni članci o sljedećim kandidatima i strankama: Socijalističkoj partiji (SP), Savezu za promjene, Marku Paviću, lideru DNS-a, Draganu Čaviću, lideru NDP-a, Ognjenu Tadiću, članu SDS-a, DNS-u, Ramizu Salkiću (SDA), Bakiru Izetbegoviću (SDA), Aleksandru Plaziniću (SP) i Draganu Čoviću (HDZ).

---

⁶⁴ Martin Raguž, lider HDZ-a 1990, imao je nekoliko prilika da predstavi svoje političke stavove i vizije (na primjer 15. i 20. septembra). Pored toga, sekretar HDZ-a 1990 Ilija Cvitanović je bio predstavljen u intervjuu 16. septembra, kada je HDZ 1990 imao priliku da glasačima prenese svoju poruku.

⁶⁵ Na primjer, Dnevni list je 26. septembra objavio saopštenje za javnost SDA sa naslovom „Bakir Izetbegović je tip vođe kojeg Bošnjaci trebaju“.

⁶⁶ Nezavisne novine su izvještavale o zvaničnicima ispred SNSD-a (koji su bili istovremeno i kandidati na izborima) u rubrikama kao što je „kultura“ (otvaranje sezone u pozorištu), „scena“ ili u rubrici „Nezavisne novine među poznatima“, u kojoj se obično objavljuju fotografije glumaca, pjevača i sportista, ali ne i političara.

Tokom trećeg perioda monitoringa, Nezavisne novine su posvetile 37 procenata svog političkog i izbornog sadržaja aktivnostima Vlade RS-a, predsjedniku RS-a i SNSD-a u iznosu od po 14, 10 i 13 procenata. Ton izvještavanja je bio pretežno neutralan i pozitivan. Nezavisne novine su nastavile sa prikazivanjem stranaka i kandidata u posebnoj sekciji novina, „Izbori 2014“.

Nezavisne novine su u postizbornom periodu posvetile većinu svog političkog sadržaja SNSD-u (22 procenta), SDP-u (15 procenata), SDA (10 procenata), i SDS-u (10 procenata). Ton izvještavanja o njima je bio pretežno neutralan. Nakon izbora, Nezavisne novine su objavljivale izborne rezultate, izjave analitičara, te komentare univerzitetskih profesora o tim rezultatima. Ovo su uglavnom bili neutralni izvještaji i analize, zasnovani na rezultatima koje je objavio CIK. Međutim, interesantno je da su Nezavisne novine, pored već spomenutih neutralnih članaka, takođe koristile i „neimenovane izvore“ u člancima koji su promovisali vladavinu SNSD-a. Novine su takođe izvještavale o izbornom porazu SDP-a, i o mogućim promjenama u ovoj stranci.

Večernji list

Tokom prvog perioda monitoringa, Večernji list je HDZ-u dodijelio skoro polovinu svog medijskog sadržaja, pretežno pozitivnog tona. Poređenja radi, HDZ-u 1990 pripao je samo jedan procenat od ukupnog medijskog sadržaja, uglavnom neutralnog tona. SDP-u je pripalo 3 procenta, veoma negativnog tona.⁶⁷

Tokom drugog perioda monitoringa, Večernji list je (slično kao i u prvom periodu) više pažnje posvećivao HDZ-u BiH nego bilo kojoj drugoj stranci (29 procenata, isključivo neutralnog ili pozitivnog tona), ali je to bilo manje u odnosu na prvi period (kada je udio u medijskom prostoru iznosio do 49 procenata). Poređenja radi, SDP-u je pripalo 5 procenata medijskog prostora, ali uglavnom negativnog tona. Slično slučaju iz prve dvije sedmice monitoringa, novine su prikazivale SDP kao političku stranku koja radi protiv interesa Hrvata. Štaviše, za razliku od prvog perioda, kritikovana je i Vlada FBiH (16 procenata). Vlada FBiH je oslovljavana kao „Vlada Nermina Nikšića“, što se može shvatiti kao pokušaj da se SDP dovede u vezu sa Vladom FBiH i tako oboje prikažu negativno.

Tokom trećeg perioda monitoringa, Večernji list je posvetio više pažnje HDZ-u BiH nego bilo kojoj drugoj političkoj stranci (33 procenta, skoro u potpunosti neutralnog ili pozitivnog tona). Drugi politički subjekt o kojem se više izvještavalo je bila Vlada FBiH, kojoj je dodijeljeno 12 procenata medijskog sadržaja, uglavnom negativnog tona. U pogledu izvještavanja o drugim strankama, SDP-u je pripalo 6 procenata, uglavnom negativnog sadržaja, dok je SDA pripalo takođe 6 procenata medijskog sadržaja koji je bio pretežno neutralan.

Nakon izbora, Večernji list je najviše svog sadržaja posvetio dvjema strankama – HDZ-u BiH (20 procenata) i SDP-u (10 procenata), ali kroz različit ton. Dok je ton o HDZ-u BiH bio pretežno pozitivan i neutralan, ton o SDP-u je bio pretežno negativan i neutralan. Glavna osoba u centru pažnje ovih članaka o SDP-u je bio Zlatko Lagumdžija.⁶⁸ Generalno gledajući, Večernji list je o SDP-u pisao da nije socijaldemokratska stranka već da je u pitanju bošnjačka stranka koja radi protiv Hrvata i njihovih interesa.

---

⁶⁷ SDP je kroz nekoliko članaka predstavljen kao stranka koja radi protiv interesa Hrvata, postavljajući političke predstavnike koji su „samo deklarativno Hrvati“.

⁶⁸ Večernji list je 21. oktobra objavio članak u kojem je pisalo: “Bošnjaci kaznili Lagumdžiju zbog svih njegovih prevara prema Hrvatima“, praćen veoma negativnim tonom prema lideru SDP-a (predstavljen je kao neprijatelj Hrvata, te je povučena paralela između njega i Slobodana Miloševića). 27. oktobra objavljen je još jedan članak sa izuzetno negativnim tonom prema SDP-u i Zlatku Lagumdžiji (predstavljani kao oni koji su radili protiv interesa Hrvata).

Oslobođenje

Tokom prvog perioda monitoringa, Oslobođenje je posvetilo većinu svog medijskog sadržaja SDA (24 procenta). Ton izvještavanja je bio pretežno pozitivan. Druge stranke o kojima se više izvještavalo su bile SNSD (sa 10 procenata), HDZ BiH (sa 7 procenata), HDZ 1990 (sa 6 procenata), i SDP (sa 6 procenata). Uopšteno gledano, ton izvještavanja prema ovim strankama je bio ili pozitivan ili neutralan.

Tokom drugog perioda monitoringa, Oslobođenje je svojim čitaocima pružilo niz članaka o različitim političkim strankama iz oba entiteta (što je bio slučaj i tokom prvog perioda monitoringa). Iako je SDA nastavila da dobija najveći udio u političkom i izbornom sadržaju ovih novina, bilo je to manje nego u toku prvog perioda monitoringa (15 procenata u odnosu na 24 procenta tokom prve dvije sedmice septembra). Što se tiče tona izvještavanja, on je bio uglavnom pozitivan ili neutralan (iako je bilo više članaka koji su kritikovali SDA, nego što je to bio slučaj u prvom periodu). Poređenja radi, SDP-u je dodijeljeno 9 procenata, pretežno pozitivnog sadržaja. Sljedeća stranka o kojoj se više izvještavalo je bila DF, sa 7 procenata, pretežno pozitivnog sadržaja. U pogledu izvještavanja o državnim zvaničnicima, najveći dio medijskog sadržaja usmjeren je na izvještavanje o predstavnicima Vlade FBiH (12 procenata). Za razliku od prvog perioda, kada se o Vladi FBiH izvještavalo uglavnom pozitivno, izvještavanje tokom drugog perioda je bilo pretežno negativno i neutralno. Pored ovoga, Oslobođenje je kritikovalo Milorada Dodika, isključivo kroz kontekst komentara drugih političara, koji su koristili termine kao što su „kriminalac“, „tiranin“, „diktator“ i sl.⁶⁹

Tokom trećeg perioda monitoringa, Oslobođenje je pružilo svojim čitaocima široku lepezu članaka o različitim političkim strankama iz oba entiteta. Novine su posvetile najveći dio svog izvještavanja SDA (16 procenata). Ton ovog izvještavanja je bio uglavnom pozitivan i neutralan. Nasuprot tome, Vladi FBiH je dodijeljeno samo 11 procenata medijskog prostora, pretežno negativnog i neutralnog tona. Najprisutnije stranke u novinama su bile SDP (sa 8 procenata, uglavnom pozitivnog tona), SNSD (sa 6 procenata, uglavnom neutralnog i pozitivnog tona), te DF (sa 7 procenata, uglavnom pozitivnog tona).

Nakon izbora, Oslobođenje je najveći dio svog sadržaja posvetilo SDP-u (22 procenta) i SDA (21 procent), ali kroz različite tonove. Dok je ton prema SDP-u bio pretežno neutralan i negativan, ton izvještavanja prema SDA je bio pozitivan i neutralan. Oslobođenje je takođe koristilo CIK kao glavni izvor vijesti u postizbornom periodu, objavljujući rezultate izbora na osnovu CIK-ovih izjava za štampu. Trinaestog oktobra, neposredno poslije izbora, Oslobođenje je posvetilo naslovnicu i dvije naredne stranice uspjehu SDA na izborima. Oslobođenje je spomenulo poraz SDP-a u svim člancima koji su se odnosili na rezultate izbora. Pored ovoga, novine su objavile jedan broj članaka u kojima su novinari ili članovi SDP-a (kao što je bio Denis Bećirović 27. oktobra) analizirali poraz SDP-a. Takođe su objavljivane priče o mogućoj ostavci Zlatka Lagumdžije na mjesto predsjednika SDP-a (18. i 27. oktobra), uz veoma negativan ton prema Lagumdžiji.

Internet mediji

Internet portali su imali posebnu sekciju vezanu za izbore, ali je izvještavanje bilo veoma slično monitorisanim novinama. Nije bilo istraživačkih priča ili dublje analize programa političkih stranaka. Pored navedenog, nije bilo mnogo izvještavanja o aktivnostima CIK-a ili detaljnijeg

---

⁶⁹ Predsjednik Federacije BiH je 18. septembra uporedio predsjednika RS-a Milorada Dodika sa Dražom Mihajlovićem.

objašnjenja izbornog procesa građanima (sa izuzetkom portala Radiosarajevo, koji je uveo neke nove oblike informisanja građana, kao što su infografike o političkim kandidatima). Politika je personalizovana, a izvještavanje usmjereno na pružanje informacija o kandidatima umjesto o programima i konkretnim planovima političkih stranaka. Nakon izbora, internet portali su generalno izvještavali o rezultatima izbora, nastojeći da objasne raspodjelu mandata među strankama, koristeći CIK i novinske agencije kao izvor vijesti. Davanje prednosti pojedinim političkim strankama nastavilo se kao u slučaju predizbornog perioda.

Radiosarajevo.ba

Tokom prvog perioda monitoringa, Radiosarajevo.ba je dodijelio najveći dio svog političkog i izbornog sadržaja izvještavanju o Vladi FBiH (25 procenata). Ton izvještavanja je bio pretežno pozitivan. Radiosarajevo.ba je 3. septembra uveo posebnu sekciju pod nazivom „Izbori“. Prije ovoga, portal je izvještavao uglavnom o državnim zvaničnicima i njihovim aktivnostima bez spominjanja njihove političke pripadnosti (na primjer, o Nerminu Nikšiću, premijeru FBiH, Vjekoslavu Bevandi, predsjedavajućem Vijeća ministara BiH). Radiosarajevo.ba je izvještavao i o aktivnostima Centralne izborne komisije, pružajući građanima informacije o izbornom procesu. Pozitivno je to što je portal uveo i posebnu sekciju pod nazivom „Infografike“, u kojoj su prikazane detaljne informacije o kandidatima.

Tokom drugog perioda monitoringa, portal Radio Sarajeva je posvetio najveći dio svog sadržaja izvještavanju o SDA (41 procenat) u vezi sa smrću Sulejmana Tihića. Slično kao i u prethodnom periodu, portal je izvještavao i o drugim strankama, ali ne obimno kao u slučaju SDA. Ton izvještavanja je bio pretežno neutralan ili pozitivan, sa izuzetkom izvještavanja o NSRzB i HDZ-u BiH, koji su prikazani uglavnom na negativan način. Radiosarajevo.ba je kao i u prethodnom periodu nastavio da koristi infografike kako bi predstavio političke kandidate. Infografike su bile veoma pogodne za korisnike zbog svog sadržaja koji je pružio posjetiocima portala osnovne podatke o kandidatima, kao što su biografija, prethodne izjave i stavovi. Cilj ovih infografika je bio da se omogući atraktivan i pristupačan način informisanja o kandidatima.

Tokom trećeg perioda monitoringa, portal Radiosarajevo.ba je posvetio najveći dio svog sadržaja izvještavanju o SDA (25 procenata), uglavnom neutralnog i pozitivnog tona.

Nakon izbora, portal Radiosarajevo je posvetio najviše pažnje SDP-u (21 procenat), SDA (18 procenata) i SNSD-u (14 procenata). Portal je nastavio da prati vijesti i izvještava o rezultatima izbora iz oba entiteta. Dok je ton prema SDA bio uglavnom pozitivan, ton prema SDP-u je bio uglavnom neutralan i negativan. Poslije izbora nastavljeno je sa objavljivanjem infografika (što je bio njihov specifičan sadržaj i tokom predizborne kampanje). Infografike su korištene da se predstavi broj mjesta u parlamentu, i kako će onda biti raspodijeljena između stranaka, kao i da se građanima objasne kompenzacijski mandati.

Frontal.rs

Frontal.rs je uglavnom bio okrenut izvještavanju iz RS-a. Tokom prvog perioda monitoringa, fokusirao se uglavnom na aktivnosti Vlade RS-a (15 procenata) i predsjednika RS-a (18 procenata). Ton izvještavanja je bio pretežno neutralan ili pozitivan. Najveći dio medijskog prostora pripao je SDS-u (20 procenata), uglavnom neutralnog ili pozitivnog tona. Poređenja radi, SNSD-u je pripalo 14 procenata, uglavnom neutralnog i negativnog tona.

Tokom drugog perioda monitoringa, Frontal.rs je nastavio da objavljuje članke koji su se fokusirali isključivo na RS, uveliko ignorišući Vladu FBiH, dok je Vijeću ministara BiH posvećeno nekoliko članaka. Vladi RS-a je dodijeljeno 14 procenata medijskog sadržaja, pretežno neutralnog i

pozitivnog tona. Ponekad je, međutim, SNSD, koji je bio prisutan u 14 procenata sadržaja, prikazan i na negativan i neutralan način (što je drugačije u odnosu na prvi period monitoringa kada je ton izvještavanja o SNSD-u bio uglavnom neutralan). Poređenja radi, SDP-u je pripalo 4 procenta medijskog sadržaja, isključivo negativnog tona. Frontal.rs je objavio i duži članak o predsjedničkim izborima (dužine šest stranica ekrana) koji je napisao Aleksandar Savović (savjetnik SDS-ovog kandidata Ognjena Tadića), koji je prikazivao Tadića u pozitivnom, a njegovog protivnika Milorada Dodika u negativnom svjetlu. SDS-u je pripalo ukupno 9 procenata, pretežno neutralnog tona. Frontal.rs je kritikovao i posjetu Moskvi Milorada Dodika i Željke Cvijanović, koristeći naslove kao što su: “Predizborni turizam: Dodik otišao u posjetu Kremlju“. Može se reći da je Frontal.rs bio kritički nastrojen prema SNSD-u i Miloradu Dodiku.

Tokom trećeg perioda monitoringa, Frontal.rs je objavljivao članke koji su se fokusirali uglavnom na RS, uveliko ignorišući Vladu FBiH, dok je Vijeću ministara BiH pripalo 8 procenata ukupnog sadržaja. Vladi RS-a je pripalo 13 procenata medijskog sadržaja, pretežno neutralnog i pozitivnog tona. S druge strane, SNSD, kojem je pripalo 13 procenata medijskog sadržaja, prikazan je u negativnom i neutralnom tonu. Poređenja radi, SDP-u je dodijeljeno 4 procenta medijskog prostora, isključivo negativnog tona. Frontal.rs je posvetio 10 procenata svog medijskog sadržaja predsjedniku RS-a, pretežno neutralnog i pozitivnog tona.

Nakon izbora, Frontal.rs je posvetio najveći dio svog sadržaja izvještavanju o SNSD-u (27 procenata) i SDS-u (22 procenta). Ovo izvještavanje bilo je pretežno neutralno, dok se o SNSD-u izvještavalo malo negativnije nego o SDS-u. Frontal.rs je 13. oktobra pretrpio hakerski napad, kako ne bi bio u mogućnosti da objavljuje bilo kakve članke i komentare u prvom danu poslije izbora. Slično kao i u predizbornom periodu, portal nije mnogo izvještavao o strankama iz Federacije BiH, kao ni o rezultatima izbora iz tog entiteta (sa izuzetkom članaka o porazu SDP-a). U pogledu političkih lidera, Frontal.rs je nastavio da objavljuje članke sa negativnim tonom prema Miloradu Dodiku.⁷⁰

Klix.ba

U prvom periodu monitoringa, Klix je redovno izvještavao o aktivnostima vlasti, posvetivši 11 procenata svog sadržaja Vladi FBiH, 5 procenata Vijeću ministara BiH, i 3 procenta Vladi RS-a. 47 procenata izvještavanja o Vladi FBiH je bilo pozitivno, a 10 procenata negativno. Poređenja radi, samo 8 procenata izvještavanja o Vladi RS-a je bilo pozitivno, 32 procenta negativno.⁷¹ Od 9. septembra, Klix je počeo sa objavljivanjem intervju sa kandidatima (počevši sa Mladenom Ivanićem, Živkom Budimirom i Seferom Halilovićem). Od svih praćenih medija, Klix je izvještavao o najvećem broju političkih subjekata.

U drugom razdoblju monitoringa Klix je izvještavao opsežno o izborima, ali su vijesti bile uglavnom od novinskih agencija. Evidentan je nedostatak novinarskih izvještaja i analitičkih članaka. Međutim, slično kao i u prethodnom periodu monitoringa, Klix je izvještavao o većem broju političkih stranaka i koalicija. SDA je pripao najveći dio medijskog sadržaja (20 procenata), uglavnom u vezi sa smrću Sulejmana Tihića. Ove priče su bile napisane profesionalno i u skladu sa etičkim standardima. Ton izvještavanja je bio pretežno neutralan i pozitivan. Druga stranka o kojoj se značajnije izvještavalo je bio SDP (sa 10 procenata), pretežno pozitivnog tona. Klix je nastavio sa objavljivanjem intervju sa političkim kandidatima (Martin Raguž, 11. septembra, i Mirsad Kebo,

---

⁷⁰ Kao što je članak objavljen 15. oktobra koji sugeriše da je Milorad Dodik iskoristio javni novac da pošalje deset autobusa sa svojim pristalicama na vojnu paradu u Beograd.

⁷¹ Tačnije, prikazani su Bakir Izetbegović (u svojstvu člana Predsjedništva BiH), Nermin Nikšić kao premijer Federacije BiH i teme vezane za nesreću u rudniku Raspotočje, Damir Mašić (kao ministar u Vladi FBiH), uglavnom u vezi sa obrazovanjem i početkom nove školske godine.

15. septembra). Pitanja postavljena svim kandidatima su bila ista (ili veoma slična). Pored pitanja, Klix je objavljivao i fotografije kandidata, dok je ton izvještavanja prema kandidatima bio pretežno neutralan (ovo je takođe bio slučaj i tokom prethodnog perioda monitoringa). Generalno, Klix je pratio isti trend kao i u slučaju prvog perioda monitoringa – pružiti priliku da se više političkih subjekata i stranaka predstave građanima.

Tokom trećeg perioda monitoringa, Klix je nastavio da obimno izvještava o izborima, kroz informacije preuzete pretežno iz novinskih agencija. Najveći dio medijskog sadržaja je pripao SDA (18 procenata), uglavnom u vezi sa smrću Sulejmana Tihića. Druga stranka o kojoj se značajnije izvještavalo je bio SDP (10 procenata), kroz pretežno pozitivan ton. Klix je objavljivao intervju sa političkim kandidatima. Pitanja postavljena svim kandidatima su bila ista (ili veoma slična). Generalno, Klix je pružio priliku mnogim političkim subjektima i strankama da se predstave građanima.

U periodu poslije izbora, Klix je posvetio najveći dio svog medijskog sadržaja izvještavanju o SDP-u (22 procenta) i SDA (12 procenata). Svim drugim strankama je pripalo manje od 10 procenata medijskog sadržaja. Ton izvještavanja je bio uglavnom neutralan ili negativan prema SDP-u, dok je SDA predstavljena pretežno na pozitivan i neutralan način. Neposredno poslije izbora, Klix je objavljivao intervju sa analitičarima (Asim Mujkić, Esad Bajtal, Ibrahim Prohić, Boško Jakšić, Žarko Papić) koji su komentarisali preliminarne rezultate izbora. Klix je intenzivno izvještavao i o rezultatima koje je objavio CIK, a ton je bio neutralan. Portal je objavljivao izborne rezultate za sve nivoe vlasti, te imena svih izabranih predstavnika za državni, entitetske i kantonalne parlamente. Kao i u slučaju drugih medija, Klix je takođe izvještavao o situaciji u SDP-u poslije izbora (na primjer, 10. oktobra, od 10 vijesti, 7 je bilo vezano za SDP). Ton ovih izvještaja/vijesti je bio neutralan (gdje su izvor novinske agencije).

Bljesak.info

Slično kao Klix, Bljesak je takođe izvještavao o većem broju političkih subjekata tokom prvog perioda monitoringa. Politički subjekat o kojem se najviše izvještavalo je bila Vlada FBiH sa 14 procenata, uglavnom pozitivnog i negativnog sadržaja. Drugi politički subjekti o kojima se značajnije izvještavalo su bili: HSP (11 procenata), HDZ (9 procenata), SDP (11 procenata) i SDA (11 procenata). Ton izvještavanja o njima je bio uglavnom pozitivan i neutralan.

U drugom periodu monitoringa, Bljesak je (kao i u prošlom periodu monitoringa) objavio mnoge članke o izborima, predstavljajući razne političke stranke. Međutim, interesantna je bila činjenica da su neke stranke poput SDA (13 procenata), SDP-a (1 procenat), i DF-a (5 procenata) bile predstavljene samo kao lokalne političke stranke (na primjer, u kontekstu problema u Mostaru). Poređenja radi, stranke poput HDZ-a 1990 (5 procenata), HDZ-a BiH (9 procenata), SBB (2 procenta) i HSP-a (7 procenata) su bile predstavljene kao stranke koje utiču na političku scenu širom BiH. Većina stranaka je predstavljena kroz pozitivan ili neutralan ton, sa izuzetkom NSRzB, kojoj je pripao samo 1 procenat medijskog sadržaja, ali samo uz negativan ton (zbog vijesti o hapšenju vođa stranke).

Tokom trećeg perioda monitoringa, Bljesak je nastavio da objavljuje mnoge članke o izborima, predstavljajući različite političke stranke. Politički entitet o kojem se najviše izvještavalo je bila SDA, sa 13 procenata pretežno pozitivnog i neutralnog sadržaja. Drugi politički subjekti o kojima se značajnije izvještavalo su bili HDZ BiH (12 procenata), Vlada FBiH (6 procenata), SDP (6 procenata), DF (7 procenata) i HSP (sa 8 procenata). Ton ovog izvještavanja je bio pretežno pozitivan i neutralan. SNSD je dobio četiri procenta, pretežno negativnog tona.

Nakon izbora, Bljesak je posvetio najveći dio svog sadržaja izvještavanju o tri stranke – SDP-u (16 procenata), HDZ-u BiH (15 procenata) i SDA (11 procenata). Ton izvještavanja o SDP-u je bio

pretežno negativan i neutralan, jer je Bljesak, kao i drugi praćeni mediji, uglavnom pisao o porazu SDP-a na izborima. S druge strane, ton prema HDZ-u BiH je bio neutralan i pozitivan. Tokom svog izvještavanja u periodu poslije izbora, Bljesak je uglavnom prenosio izborne rezultate, te formiranje potencijalnih koalicija, koristeći podatke iz CIK-a, analizirajući ih, te tražeći komentare od analitičara (Ivana Marić, Mile Lasić i Dragan Bursać su komentarisali rezultate izbora). Pored ovoga, Bljesak je objavljivao članke o budućem konstituisanju Parlamenta BiH, kao i entitetskih parlamenata, uz predviđanja i objašnjenja o tome koliko će mjesta dobiti koja stranka.

6. Zaključak

Podaci dobijeni iz cjelokupnog monitoringa su pokazali velike razlike u načinu na koji su prikazivani politički subjekti. Četiri perioda monitoringa su ukazala na to da mediji nisu pratili iste standarde objektivnog i balansiranog izvještavanja, dok su neki od njih iskazivali i otvorene simpatije prema pojedinim političkim strankama. Kvalitativna analiza je takođe pokazala da su mediji zapostavili priliku da glasačima predstave suprotstavljena mišljenja o pojedinim pitanjima. U vijestima se najviše izvještavalo o aktivnostima političara. Novinari se nisu zadržavali na problemima, niti ih pokušavali izdvojiti. Zabilježen je očit nedostatak pravog analitičkog pristupa, dok su prilozi dijaloškog sadržaja nekad bivali svedeni na površno izvještavanje.

Za glasače bi od velike koristi bilo izvještavanje sa analitičkim i temeljitim sadržajem, kako bi mogli da ocijene sposobnosti i platforme izbornih kandidata. Mediji moraju biti proaktivniji u određivanju svog formata izvještavanja o izborima, te izvještavanju o izborima uopšte, kako bi obezbijedili bolju razmjenu mišljenja, javne debate, istraživačke priče i komentare koji bi omogućili javnosti da bude u potpunosti informisana, te upoznata sa analiziranim i ocijenjenim stavovima osoba koje se kandiduju za javne položaje.

Praćeni mediji su u okviru specijalnih izbornih programa (izborne hronike) dnevno izvještavali o dešavanjima u vezi sa predizbornom kampanjom, dok je u programu vijesti, koji prati najveći dio publike, samo djelimično izvještavano o predizornoj kampanji. Umjesto toga, programi vijesti su se fokusirali na izvještavanje o državnim zvaničnicima, od kojih su mnogi bili kandidati na izborima. Prisutan je bio nedostatak istraživačkog pristupa, kao i nedostatak kritičkog i nezavisnog mišljenja u izvještavanju o radu vlasti.

Može se zaključiti da je većina praćenih medija pokušala da izvještava na način na osnovu kojeg nije bilo moguće donijeti dobro informisanu odluku na biračkom mjestu. Razlog ovome su ponajviše TV debate i specijalni izborni programi, kao i izvještavanje u printanim i onlajn medijima. Međutim, pojedini problemi ostaju. Oni se odnose na činjenicu da je urednička politika medija još uvijek određena interesima vlasnika medija, a ne interesima čitalaca ili gledalaca. Pored ovoga, pojavljivanje izbornih kandidata u pojedinim izvještajima nije bilo zasnovano na stvarnim potrebama javnosti, već je određeno nekim drugim faktorima.

Postizborni monitoring je potvrdio da problemi prepoznati u toku predizbornog perioda nisu rezultat kratkotrajnih nepravilnosti već predstavljaju sveopšte trendove u izvještavanju bh. medija. Posebno se taj problem odnosi na činjenicu da interesi vlasnika medija, a ne interesi čitalaca ili gledalaca, utiču na formiranje uredničke politike medija. Iako su u postizbornom periodu mediji počeli da u programu vijesti intenzivnije izvještavaju o političkim strankama, nastavili su sa iskazivanjem manje ili veće naklonosti prema pojedinim političarima i/ili strankama. Pored ovoga, nastavio se

trend nedostatka istraživačkog pristupa, kao i nedostatka kritičkih i nezavisnih mišljenja o radu vlasti.

Uzevši u obzir navedeno, određene promjene i reforme su neophodne kako bi mediji svojoj publici obezbijedili veći diverzitet u izvještavanju političkim stavovima i mišljenjima.

7. Preporuke

Preporuke sadržane u ovom izvještaju služe da se osnaži medijsko izvještavanje o izborima u BiH, te da se podrže naporu u cilju potpunog pridržavanja međunarodnih standarda i drugih obaveza u vezi sa demokratskim izborima.

Medijska nezavisnost i diverzitet

- Sloboda i nezavisnost medija se treba poštovati jer je objektivno izvještavanje od ključne važnosti tokom izborne kampanje. Predstavnici vlasti bi se uvijek trebali kloniti miješanja u rad medija i novinara jer to podriva njihovu nezavisnost.
- Medijsko izvještavanje bi trebalo biti balansirano i potkrijepljeno činjenicama, uključujući izvještavanje o aktivnostima vlasti. Mediji bi trebali biti u mogućnosti da kritikuju aktivnosti ili odsustvo djelovanja vlasti, kao i drugih državnih organa čije se aktivnosti finansiraju iz javnog novca, istražuju korupciju i druge oblike društveno neprihvatljivog ponašanja, te da se na njih ne vrši nikakav oblik pritiska u vidu osvetničkog ponašanja.⁷²

Javno emitovanje

- Vlast bi trebala razmotriti promjenu postojećih zakona (i izvršiti primjenu postojećih zakona na ispravan način) kako bi osnažila položaj javnih emitera na nivou države i entiteta da izvještavaju u interesu javnosti, zasnovano na nezavisnosti, uredničkoj slobodi i slobodi od uticaja političkih stranaka.
- Nezavisnost javnih, kao i kantonalnih i opštinskih emitera koji se finansiraju iz državnog budžeta bi trebalo dalje ojačati, uključujući dalji razvoj nepristrasne uredničke prakse, kako bi se javnosti na balansiran način predstavili politički stavovi tokom perioda izbora.

---

⁷² Trebalo bi voditi računa o boljem odabiru informacija sa ciljem da se u glavnom dnevniku prikazuju samo događaji koji su važni za socio-politički kontekst, tj. događaji od važnosti za ciljnu grupu gledalaca. Kod izvještavanja o ekonomskim i razvojnim projektima iza kojih stoji vlast i onih u kojim se vlast pojavljuje samo formalno (otvaranje dionice autoputa, fabrika, mostova...), fokus bi trebao biti na značaju ovih projekata za zajednicu, stavljajući građane, inžinjere, farmere i sl. u prvi plan. Trebalo bi obezbijediti snažniji analitički pristup i prikazati stavove i nezavisnih relevantnih aktera.

Transparentnost

- Trebalo bi uzeti u obzir izmjenu postojećih zakonskih odredbi koje regulišu transparentnost vlasništva nad medijima kako bi se javnosti omogućio pristup detaljnim informacijama u vezi sa ulogom fizičkih i pravnih lica u vlasništvu nad medijima, kao i opseg i priroda te njihove uloge. Transparentnost vlasništva nad medijima nije samo važna za organe nadležne za implementaciju propisa iz oblasti medijskog pluralizma kako bi mogli donijeti odluke na osnovu informisanosti, već je važna i zbog javnosti kako bi građani mogli izvršiti sopstvenu analizu informacija, ideja i mišljenja iznesenih u medijima.⁷³
- Imajući u vidu važnost medijskog diverziteta za demokratske izbore, trebalo bi razmisliti o daljim mjerama ograničavanja vlasništva nad medijima kao što su odredbe o sukobu interesa i antitrustovskog oblika ponašanja, usvajanju pravila o ograničavanju uticaja koji pojedinac, grupa ili kompanija mogu da imaju u jednom ili više medijskih sektora, kao i to da se obezbijedi dovoljan broj različitih medija.⁷⁴ (JJ - believe regulation against concentration exists)

Medijski regulator

- Vlasti bi trebale omogućiti (zakonski i praktično) političku, finansijsku i operativnu nezavisnost Regulatorne agencije za komunikacije (RAK) u skladu sa preporukama Vijeća Evrope, OSCE-a i EU-a.⁷⁵
- Ukoliko RAK želi da bude poštovan kao nezavisan i vjerodostojan medijski regulator, u obzir treba uzeti poboljšanje trenutnog sistema imenovanja njegovih članova imajući u vidu zaštitu ovog organa od mogućeg političkog uticaja. Kako bi se umanjio politički uticaj preporučuje se da imenovanje izvršnog direktora vrši parlament. Odgovarajuća zakonska regulativa bi trebala spriječiti situaciju u kojoj se vlada može umiješati u izbor tako što neće prihvatiti predložene kandidate. Pored toga, odgovarajući zakon bi takođe trebao stvoriti mogućnosti za učešće javnosti u procesu biranja generalnog direktora i članova Vijeća RAK-a.
- Kako bi se podigao stepen javnog povjerenja, trebalo bi uzeti u obzir jačanje mehanizma odgovornosti RAK-a,⁷⁶ uključujući obavezu da parlamentu predstavi svoje godišnje izvještaje. Pored navedenog, RAK bi trebao imati proaktivniji pristup u pogledu informisanja javnosti o njegovom tekućem radu i zadacima. U skladu sa navedenim, RAK bi, putem interneta, trebao objaviti detaljne godišnje radne i budžetske izvještaje, uključujući izvještaj revizije, kao i sve druge odluke i rezultate sastanaka RAK-a.

---

⁷³ Pogledati, između ostalog, preporuku Vijeća Evrope CM (2007)2 zemljama članicama o medijskom pluralizmu i diverzitetu medijskog sadržaja na: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1089699>

⁷⁴ Pogledati preporuku Vijeća Evrope o medijskom pluralizmu i diverzitetu medijskog sadržaja na: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1089699>

⁷⁵ Pogledati preporuku Vijeća Evrope o nezavisnosti i funkcijama regulatornih tijela za emitovanje na: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec%282000%29023&expmem_EN.asp.

⁷⁶ Preporuka Rec(2000)23 precizno navodi da regulatorna tijela moraju biti odgovorna javnosti za svoj rad, te bi, na primjer, trebala objavljivati redovne ili povremene izvještaje vezane za njihov rad ili zadatke.

- Odgovarajućm zakonom bi trebalo biti propisan uslov da članstvo u upravnim strukturama RAK-a bude nespojivo sa političkom pripadnošću, te posrednim ili neposrednim komercijalnim interesima u vezi sa emitovanjem i telekomunikacijama.
- RAK bi trebao biti aktivniji i po službenoj dužnosti vršiti uvid u to da li je rad medija u skladu sa propisima i uslovima u kojima im je izdana dozvola, te bi u slučaju neprimjenjivanja ovih propisa trebao primijeniti odgovarajuće sankcije. Uspostavljanje sistemskog medijskog monitoringa tokom izborne kampanje bi pomoglo RAK-u u vidu identifikacije bilo kakvog nejednakog ili preferencijalnog izvještavanja o izbornim sudionicima i mogućnosti preduzimanja brze korektivne radnje.
- Treba uzeti u obzir kreiranje jasnijih smjernica koje bi omogućile kreativnije i dinamičnije izvještavanje o izornoj kampanji. RAK treba djelovati u cilju da uvjeri emitere da neće biti sankcionisani ukoliko je njihovo ukupno izvještavanje bilo fer i balansirano.

Izborna zakonodavstvo

- Preporučuje se da se izmijeni zakonski okvir u smislu da se odgovornost za sadržaj političkog marketinga i direktne izjave političkih subjekata prebaci na ove subjekte, umjesto na medije koji ih prenose.
- Izborni zakon bi trebao obezbijediti jasnije rokove za Regulatornu agenciju za komunikacije u postupanju na pristigle žalbe na medije ili prijavljena kršenja kodeksa tokom izbornog perioda. Žalbena procedura bi trebala biti pravovremena, jasna i dostupna kako bi se osnažio nivo povjerenja i žalbenicima omogućilo brzo rješavanje. Sankcije trebaju biti jasno definisane i srazmjerne težini kršenja etičkih normi i kodeksa. RAK bi trebao takođe obezbijediti javnosti informacije o sopstvenom radu putem objavljivanja na web sajtu odluka po žalbama i zapisnika sa sjednica žalbenih komisija.

Obrazovanje, pravna svijest i profesionalizam medija

- Treba uzeti u obzir stvaranje platformi za diskusiju, obuku, izučavanje i autorefleksiju o medijima, uključujući i one u regionu, kako bi se podigao trenutni nivo novinarske profesije. Ovo bi pomoglo novinarima, menadžmentu i studentima da povećaju svoju profesionalnu sposobnost, kao i da se podigne sadašnji nivo medijske pismenosti. Pomoć u postizanju ovih ciljeva bi se mogla postići u vidu pristupa različitim obrazovnim resursima poput knjiga, baza podataka, metodologije, istraživačkih časopisa, te prilike za razmjenu iskustava kroz međunarodne medijske mreže i novinarska udruženja. Pored ovoga, važno je jačati pravnu svijest kod novinara, uključujući upotrebu pravnih sredstava zaštite.
- Mediji bi trebali da nastave jačati mehanizme samoregulacije, uključujući usvajanje internog etičkog kodeksa.
- Medijski monitoring bi trebao postati snažan i aktuelan proces, i u kvalitativnom i u kvantitativnom smislu, kako bi mogao pružiti povratne informacije, te ojačati medijske profesionalne i etičke standarde.

O autorima

Leja Turčilo

Dr.sc. Leja Turčilo, profesor je na Odsjeku za komunikacijske nauke/novinarstvo, Fakulteta političkih nauka (Univerzitet u Sarajevu), gdje predaje predmete: Teorija mas-medija, Novi mediji/Online novinarstvo i Mediji i politika. Zvanje dr.sc. stekla je 2009. godine (doktorski rad: "Medijsko vlasništvo kao forma političkog uticaja na medijsku scenu u BiH"), a zvanje magistra 2005. godine (magistarski rad: "Internet i politička komunikacija u BiH"). Autor je knjiga: "Mediji- Politika- Biznis u savremenom svijetu i BiH" (2011) i "On-line komunikacija i off-line politika u BiH" (2006). Tokom izbora 2014. u Bosni i Hercegovini takođe je radila kao analitičar na projektu Analiza medijskog pokrivanja izbora, Udruženja BH novinari. 2010. godine bila je angažovana kao analitičar na projektu Medijski monitoring predizborne kampanje, Media plan instituta.

Radenko Udovičić

Dr.sc. Radenko Udovičić zaposlen je kao direktor Media plan instituta u Sarajevu, organizacije za društvena i medijska istraživanja, medijsku produkciju i obrazovanje novinara, osoblja za odnose sa javnostima i studenata komunikacijskih nauka. Bio je profesor novinarstva i komunikacija na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Fakultetu društvenih znanosti Sveučilišta Hercegovina i Fakultetu društvenih nauka na Univerzitetu Džemal Bijedić u Mostaru. Autor je knjiga: "Odnosi sa javnostima i novinarstvo -INFORMATORI SA RAZLIČITIM CILJEVIMA", objavljene u decembru 2007 i "VJERODOSTOJNOST MEDIJA – teorijske i praktične dileme", objavljene u martu 2012. Urednik je knjiga "Internet- sloboda bez granica?" (2010); "Kako su mediji pratili izbornu kampanju" (2010); "Medijska posrtanja u doba tranzicije" o ključnim medijskim pitanjima u jugoistočnoj Evropi (2005) i "Indikatori javnog interesa" zasnovanoj na analizi sadržaja centralnih informativnih programa javnih i privatnih tv stanica u regionu (2007). Udovičić je od 1996. godine angažovan na istraživanjima i analizama medijskog sadržaja kao i fokus grupama i anketama. Na Masteru studiju za komunikacije Univerziteta u Istočnom Sarajevu, predavao je Medijske analize sadržaja. 2012. godine u regionalnom projektu Media plan instituta "Manjine i mediji na zapadnom Balkanu", podržanom od strane RRPP-a, Udovičić je bio glavni istraživač za Bosnu i Hercegovinu i lider projekta.

Ras'o Kužel

Ras'o Kužel je ekspert za medije i izbore sa više od 16 godina međunarodnog iskustva. Od 1998. godine je izvršni direktor MEMO 98, stručne medijske institucije sa opsežnim iskustvom u monitoringu medija u ime međunarodnih institucija, kao i u tehničkoj podršci grupama građanskog društva. Kužel je radio kao medijski i izborni analitičar, konsultant i trener učestvujući u 27 OSCE/OIDHR izbornih posmatračkih misija, od kojih u skorije vrijeme u misijama u Srbiji i Islandu. Takođe je bio angažovan u više od 100 izbornih i medijskih projekata u okviru EU, UN, Vijeća Evrope, OSCE-a, IFES-a, NED-a, NDI-ja i IMS-a. U zadnje vrijeme angažovan je bio u Gruziji i Ukrajini. 2011. Kužel je vodio konzorcij koji je implementirao projekat UNDP-a, fokusiran na medijsku podršku javnim emiterima, nevladinim organizacijama i izornoj administraciji u Gruziji. Takođe ima veliko iskustvo na polju treninga vezano za izbore za različite grupe, uključujući regulatorna tijela, medije i nevladine organizacije.

Statistički prikazi izvještavanja medija kroz grafikone su u PDF fajlovima na web stranici <http://www.mediaplan.ba/?ID=254>